

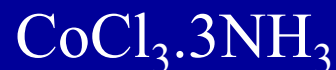
Koordinační chemie

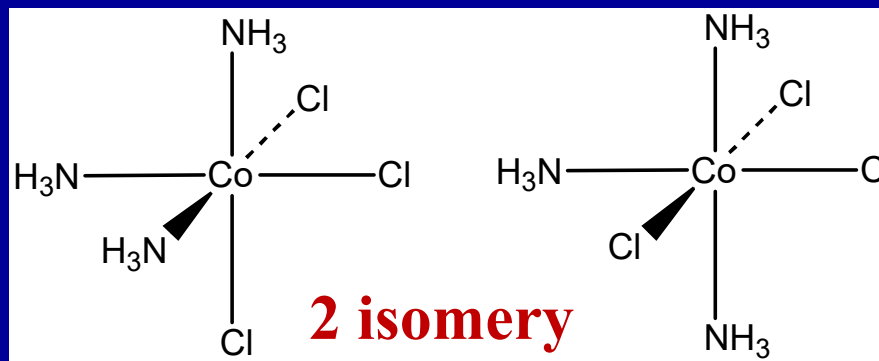
Alfred Werner
(1866 - 1919)

NP za chemii 1913

1893 K centrálnímu atomu může být vázáno více ligandů než odpovídá jeho oxidačnímu číslu

Přídavek HCl nevede k neutralizaci NH_3

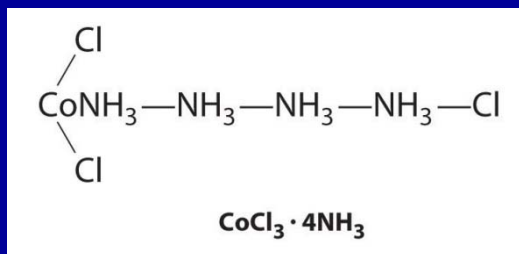
faciální

meridionální

Koordinační sloučeniny

Experimentální výsledky nesouhlasí s dosavadní teorií

→ nová teorie (model)

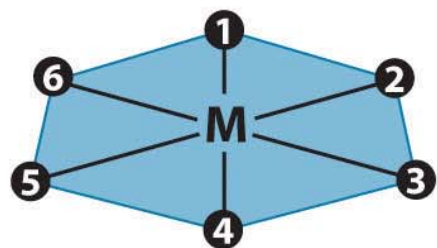

Elektrická vodivost

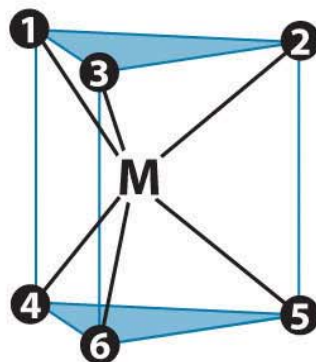
Empirický vzorec	Barva	Počet molů iontů na 1 mol látky	Počet molů AgCl, které lze snadno vysrážet z 1 molu látky
$\text{CoCl}_3 \cdot 6\text{NH}_3$	zlatohnědá	4	3
$\text{CoCl}_3 \cdot 5\text{NH}_3$	fialová	3	2
$\text{CoCl}_3 \cdot 4\text{NH}_3$	zelená	2	1
$\text{CoCl}_3 \cdot 3\text{NH}_3$	zelená	0	0

Neexistuje ale $\text{CoCl}_3 \cdot 2\text{NH}_3$ nebo $\text{CoCl}_3 \cdot \text{NH}_3$

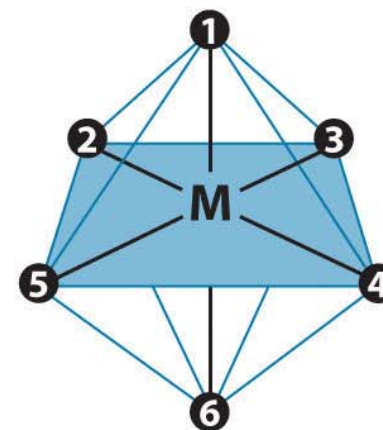
Koordinační sloučeniny

Hexagon

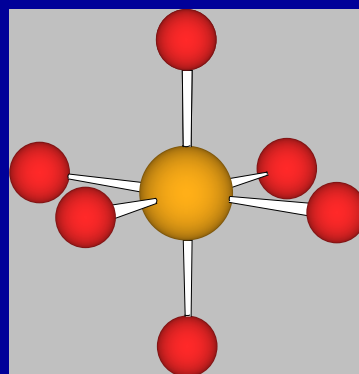

Trigonal prism

Octahedron

Pozorované počty
isomerů jsou možné jen
pro **oktaedr**

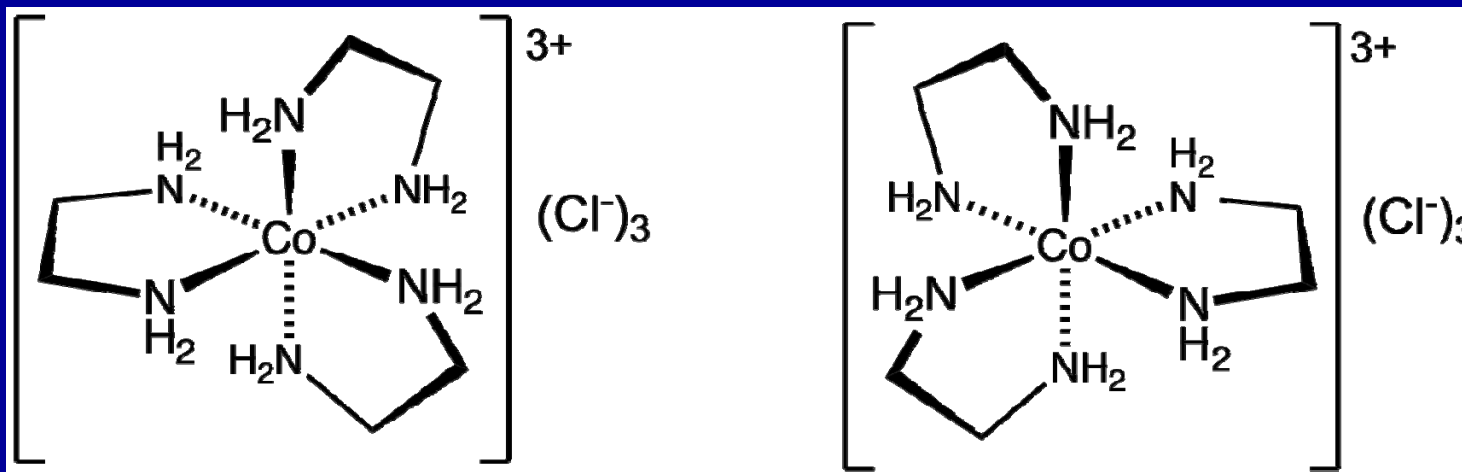

Pouze 2 isomery
 $[Co^{III}(NH_3)_4Cl_2]^+$

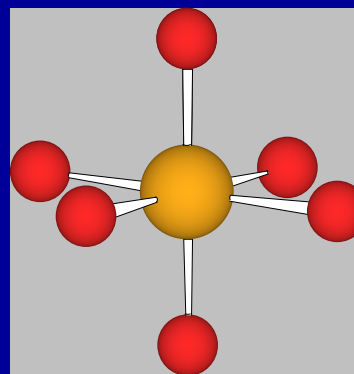
fialový a zelený

Koordinační sloučeniny

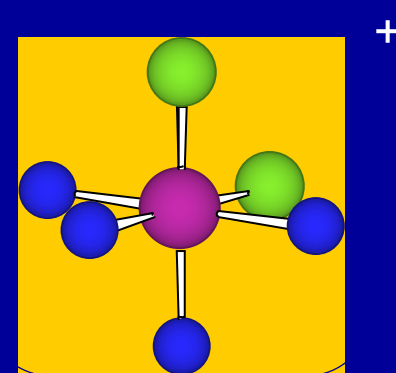
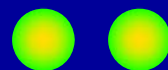
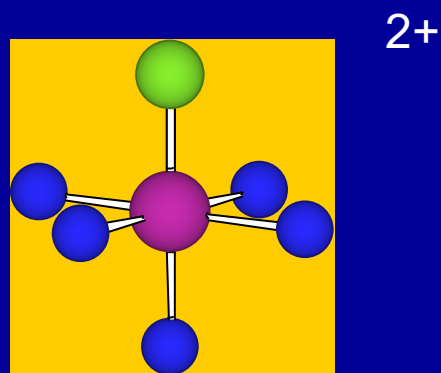
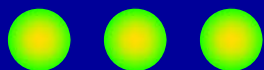
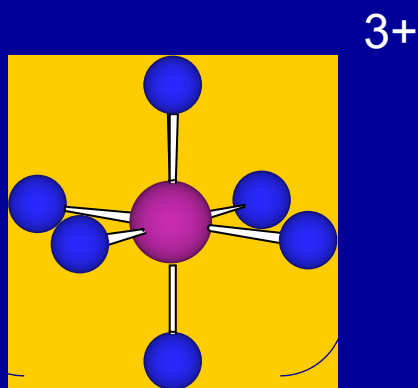
$[\text{Co}(\text{H}_2\text{NCH}_2\text{CH}_2\text{NH}_2)_3]\text{Cl}_3$ Pár optických isomerů

Optické isomery jsou možné jen pro **oktaedr**

Koordinační sloučeniny

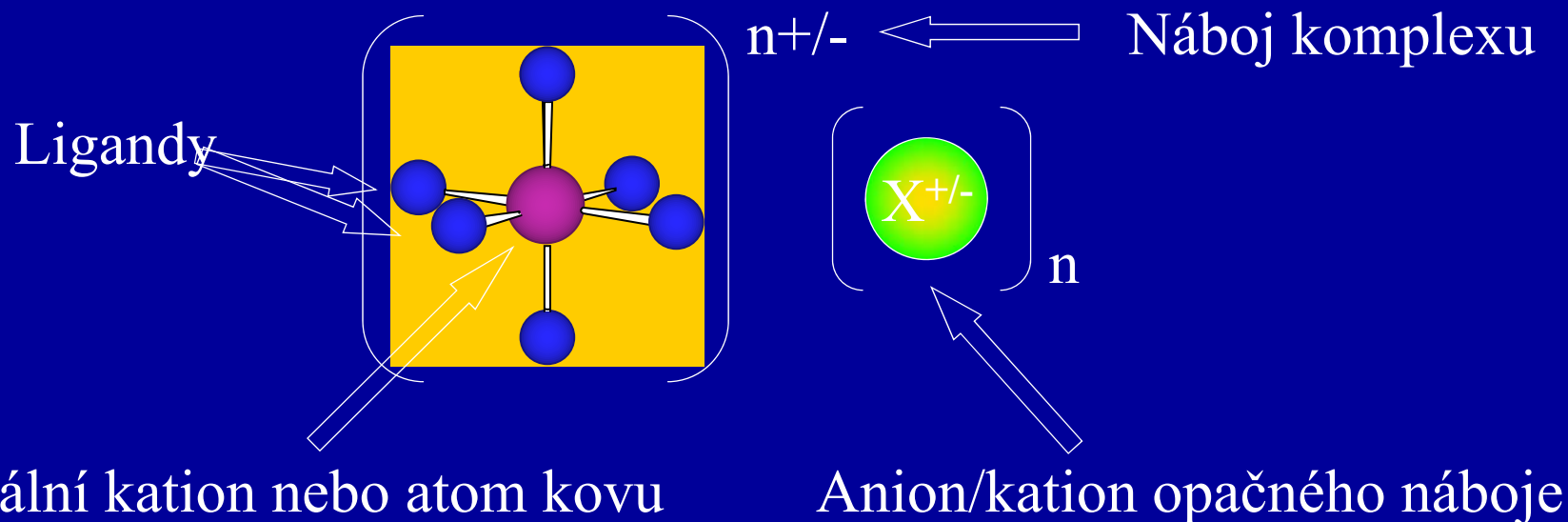

Kov v oxidačním stavu $n+$ (*primární valence*)

Komplex má koordinační číslo m (*sekundární valence*)

Ligandy vázány k centrálnímu atomu **donor-akceptorovými** vazbami

Koordinační sloučeniny

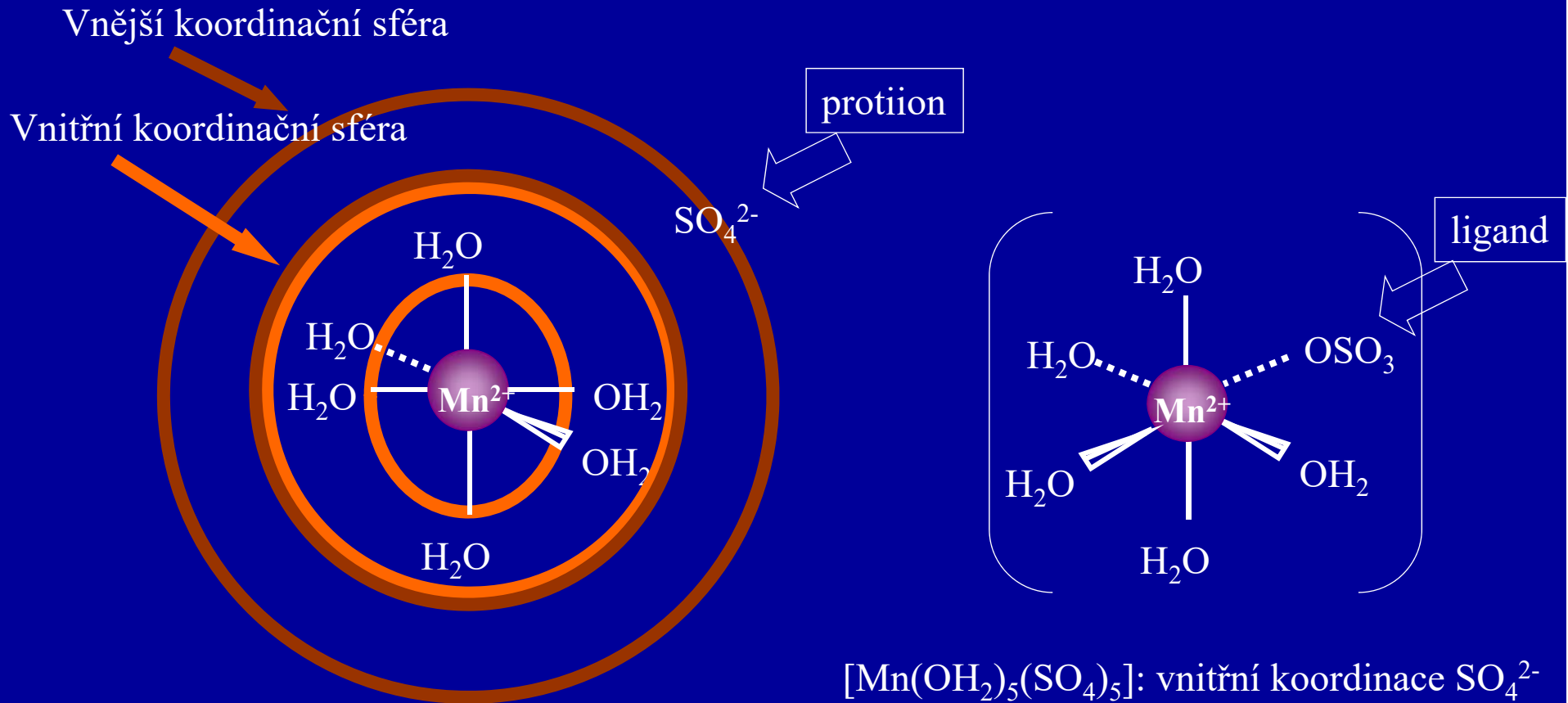
Centrální kation kovu nebo neutrální atom je obklopen souborem ligandů, každý ligand poskytne 2 elektrony do volných d-orbitalů kovu a vytvoří donor-akceptorovou vazbu

Počet ligandů = koordinační číslo

Vnitřní a vnější sféra komplexu

Vnitřní koordinační sféra = ligandy přímo vázané k centrálnímu atomu

Vnější koordinační sféra = ionty asociované s komplexem, ale ne přímo vázané k centrálnímu atomu

Oxidační stavy přechodných kovů ve sloučeninách

Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn
					+7					
				+6	+6	+6				
			+5	+5	+5	+5	+5			
		+4	+4	+4	+4	+4	+4	+4		
	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	+3	
+2			+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2	+2
	+1								+1	
		0	0	0	0	0	0	0		
		-1	-1				-1			
		-2		-2	-2	-2		-2		
					-3					

Změna pořadí energetických hladin

Ar [Ne] 3s² 3p⁶ (4s⁰)

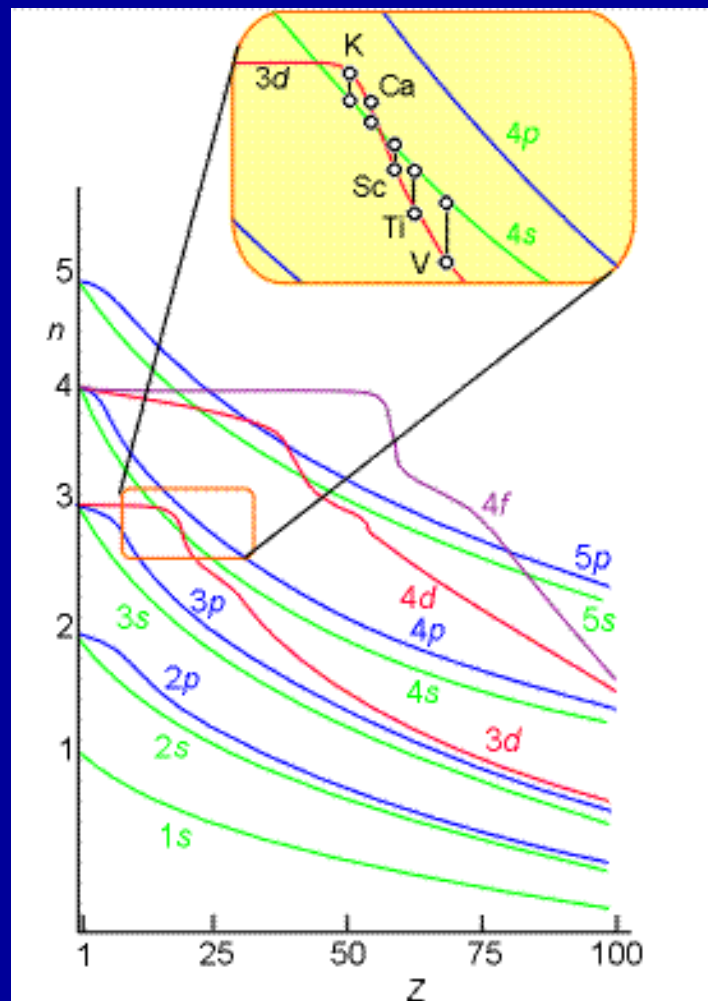
K [Ar] 4s¹ (3d⁰ 4p⁰)

Ca [Ar] 4s² (3d⁰ 4p⁰)

Sc [Ar] 3d¹ 4s² (4p⁰)

Ti [Ar] 3d² 4s² (4p⁰)

Elektronové konfigurace

	3d	4s
Sc		
Ti		
V		
Cr		
Mn		
Fe		
Co		
Ni		
Cu		
Zn		

Cr [Ar] 3d⁵ 4s¹ (4p⁰)

Vyšší stabilita zpola a zcela zaplněných d-orbitalů

Cu [Ar] 3d¹⁰ 4s¹ (4p⁰)

Výpočet počtu d-elektronů

Kolik elektronů je ve valenční slupce
 $\text{Cr} [\text{Ar}] 3d^5 4s^1 (4p^0)$

Kolik elektronů je odebráno při tvorbě
kationtu: elektrony z s-orbitálu jsou
odejmuty jako PRVNÍ
 Cr^{3+}

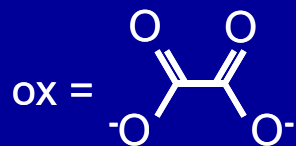
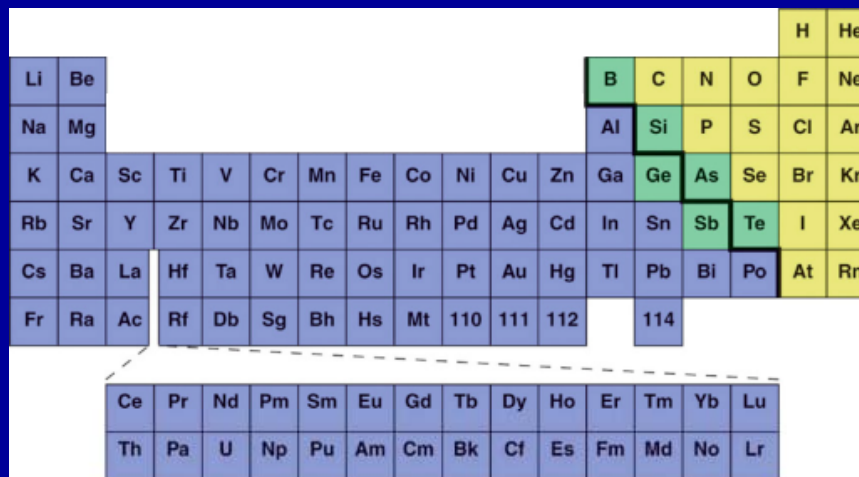
Kolik elektronů zůstane v d-orbitálech
 $\text{Cr}^{3+} [\text{Ar}] 3d^3 4s^0 (4p^0)$

Cr^{3+} je tzv. d^3 kation

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. Permission required for reproduction or display.

Key:
Metals
Nonmetals
Metalloids

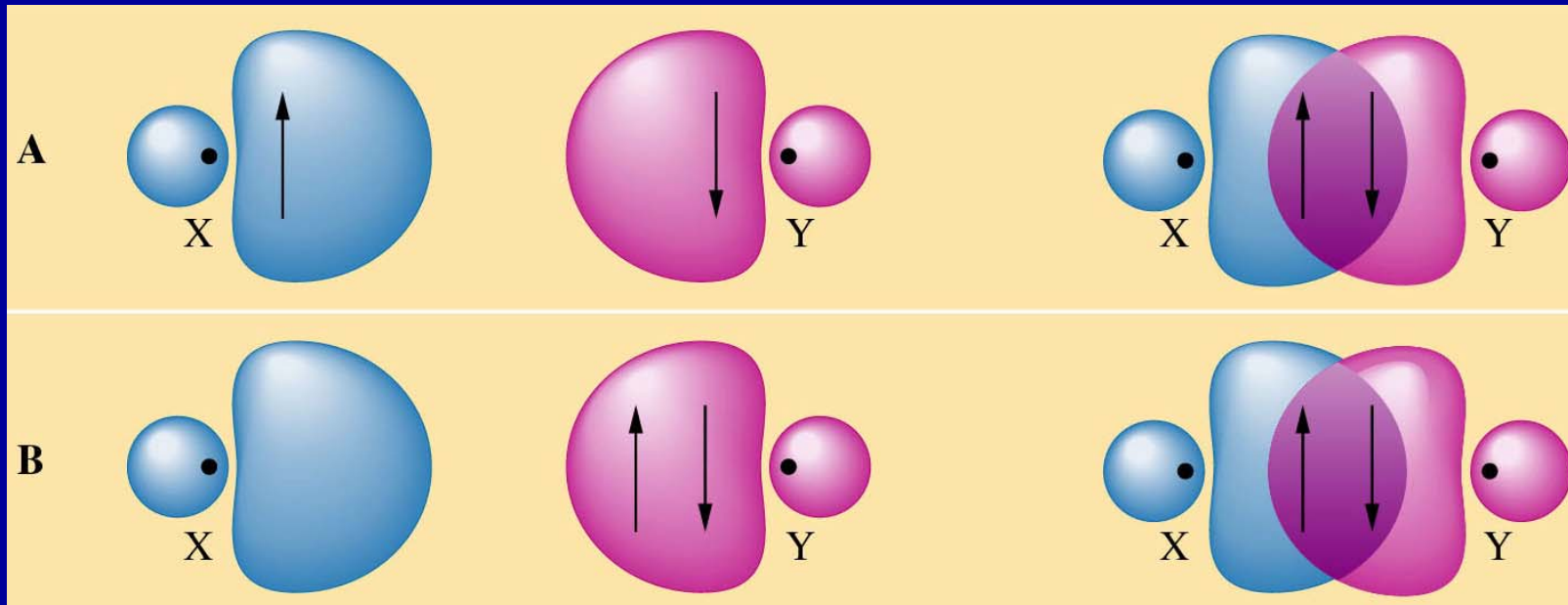
1A (1)	2A (2)											3A (13)	4A (14)	5A (15)	6A (16)	7A (17)	8A (18)
Li	Be											B	C	N	O	F	Ne
Na	Mg	3B (3)	4B (4)	5B (5)	6B (6)	7B (7)	8B (8) (9) (10)			1B (11)	2B (12)	Al	Si	P	S	Cl	Ar
K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
Cs	Ba	La	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
Fr	Ra	Ac	Rf	Db	Sg	Bh	Hs	Mt	110	111	112	114					
		Ce	Pr	Nd	Pm	Sm	Eu	Gd	Tb	Dy	Ho	Er	Tm	Yb	Lu		
		Th	Pa	U	Np	Pu	Am	Cm	Bk	Cf	Es	Fm	Md	No	Lr		

komplex	Ox.č. (Ligand)	Ox.č. (M)	počet d-elektronů
$[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+$	0	+1	d^{10}
$[\text{Ti}(\text{H}_2\text{O})_6]^{3+}$	0	+3	d^1
$[\text{Co}(\text{en})_3]^{3+}$	0	+3	d^6
$[\text{PtCl}_2(\text{NH}_3)_2]$	-1, 0	+2	d^8
$[\text{V}(\text{CN})_6]^{4-}$	-1	+2	d^3
$[\text{Fe}(\text{ox})_3]^{3-}$	-2	+3	d^5

Donor-akceptorová vazba

donor-akceptorová vazba je ekvivalentní kovalentní vazbě

Akceptor
Volný orbital

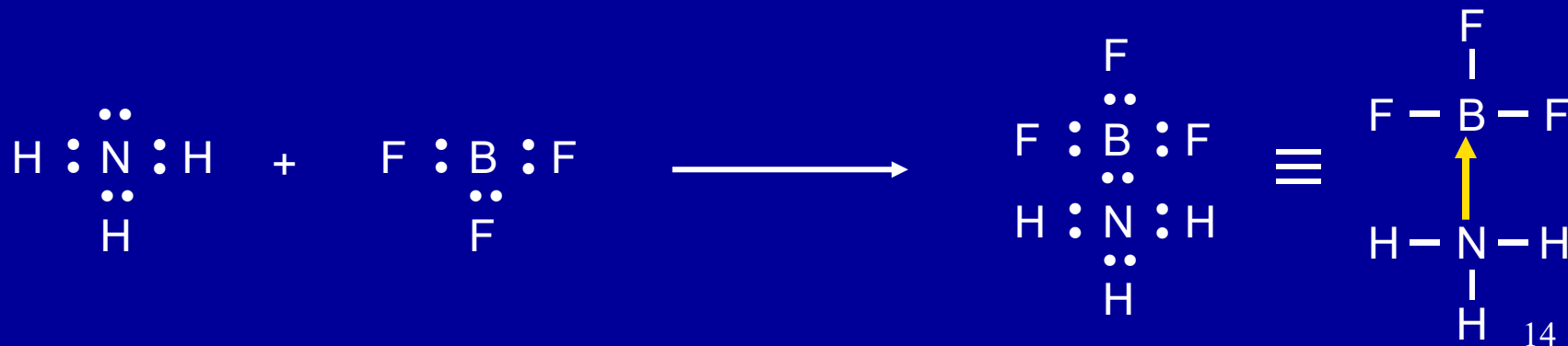
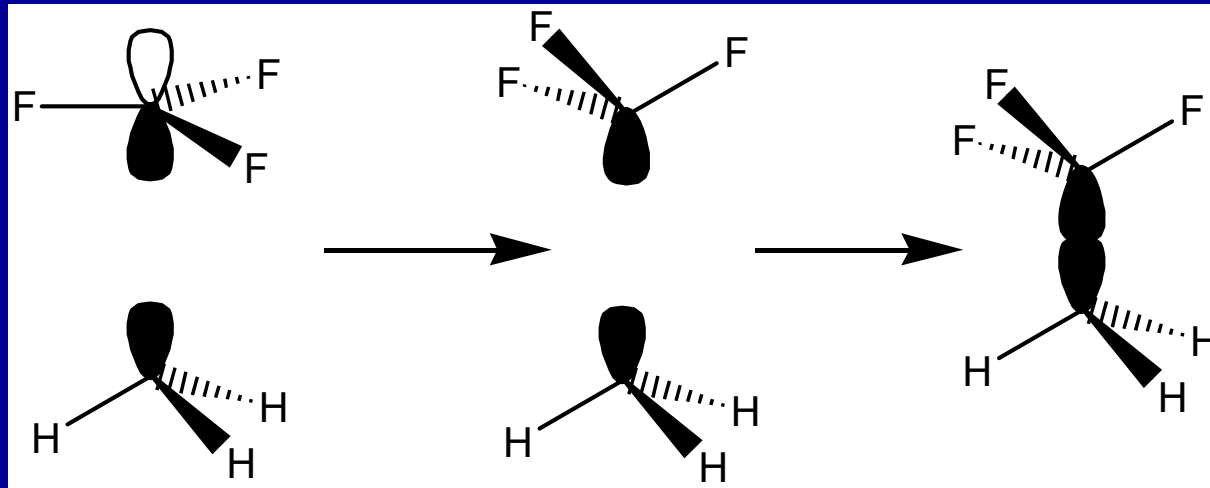
Donor
Volný e pár

Kovalentní vazba

Donor-akceptorová vazba

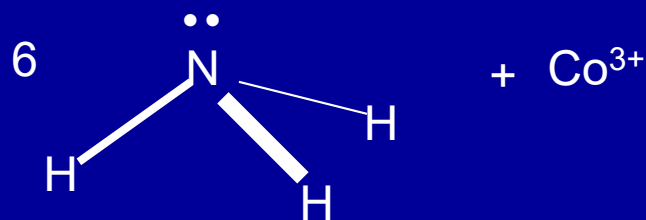

VB teorie

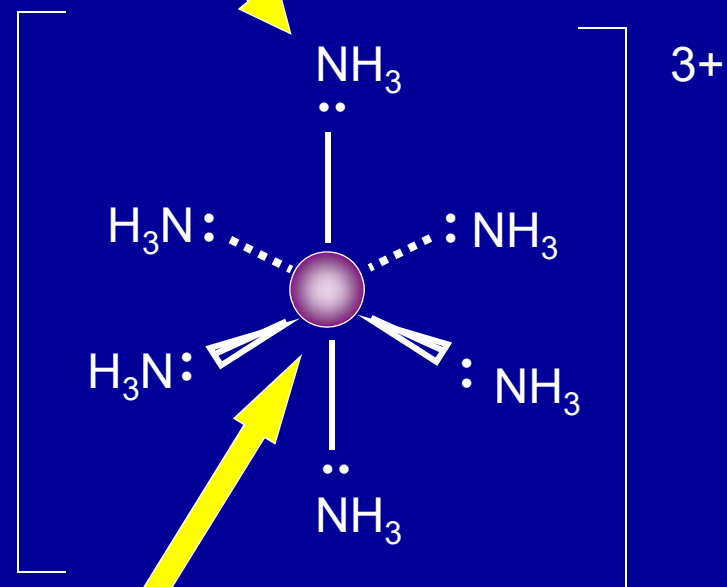
Donor-akceptorová vazba

VB teorie

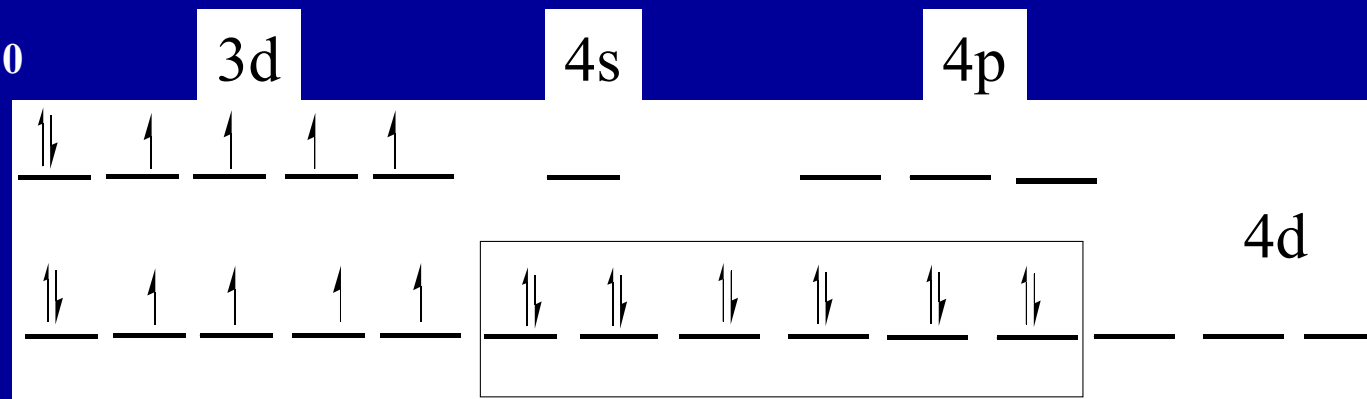

Každý ligand poskytne do vazby 2 elektrony

"Lewisovská báze"

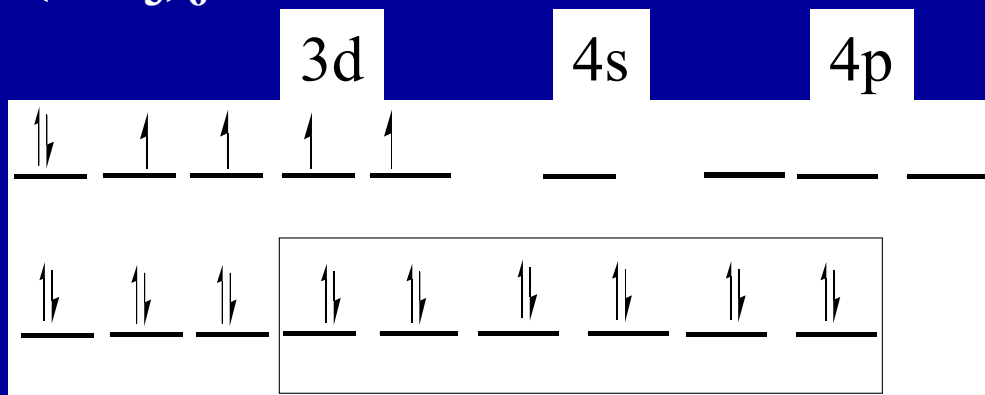

"Lewisovská kyselina"

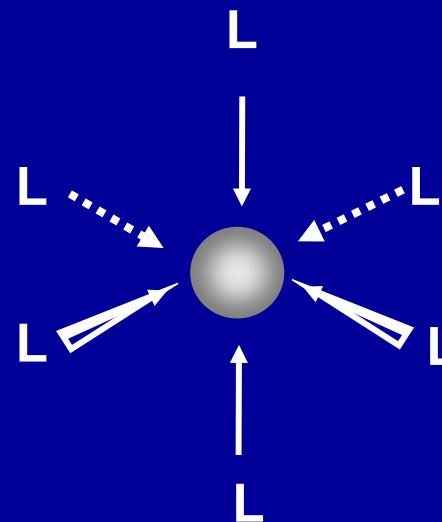
sp^3d^2 hybridní orbitály

elektrony z F^- , oktaedrický

d^2sp^3 hybridní orbitály

elektrony z NH_3 , oktaedrický

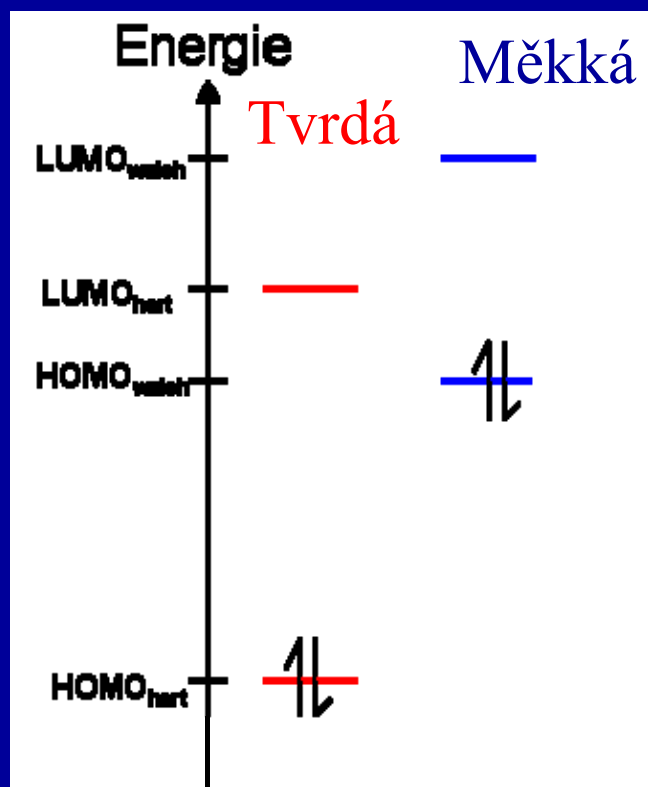

HSAB = Teorie tvrdých a měkkých kyselin a bází

R. Pearson 1963

Vysoká oxidační čísla centrálního atomu jsou stabilizována F^- , O^{2-}

Nízká oxidační čísla jsou stabilizována CO , CN^-

Kyselina = prázdný orbital

Měkká báze = slabě vázaný volný elektronový pár

Tvrdá báze = silně vázaný volný elektronový pár

HSAB

Tvrde báze

NH_3 , F^- , H_2O , OH^- , CO_3^{2-}

Malé donorní atomy

Silně elektronegativní

Málo polarizovatelné

Tvrde kyseliny

Fe(III) , Mg(II) , Cr(III) , Al(III)

Malé atomy (1. přech. řada)

Vysoký náboj

Tvorba donor-akceptorové vazby

Měkké báze

CO , PPh_3 , I^- , C_2H_4 , SRH , CN^- , SCN^-

Velké donorní atomy

Málo elektronegativní

Snadno polarizovatelné

Měkké kyseliny

Ag(I) , Cu(I) , Hg(II) , Au(I)

Velké atomy (2. a 3. přech. řada)

Malý náboj

Názvosloví komplexních sloučenin - LIGANDY

H_2O	voda	aqua-
NH_3	amoniak	ammin-
CO	oxid uhelnatý	karbonyl-
SO_4^{2-}	síran	sulfato-
$S_2O_3^{2-}$	thiosíran	thiosulfato-
PO_4^{3-}	fosforečnan	fosfato-
$H_2PO_4^-$	dihydrogenfosforečnan	dihydrogefosfato-
CH_3COO^-	octan	acetato-
$C_2O_4^{2-}$	šřavelan	oxalato-
$(CH_3)_2N^-$	dimethylamid	dimethylamido-
F^-	fluorid	fluoro-
O^{2-}	oxid	oxo-
OH^-	hydroxid	hydroxo-
O_2^{2-}	peroxid	peroxo-
HO_2^-	hydrogenperoxid	hydrogenperoxo-
H^-	hydrid	hydrido-
S^{2-}	sulfid	thio-
S_2^{2-}	disulfid	disulfido-
HS^-	hydrogensulfid	merkpto-
CN^-	kyanid	kyano-
SCN^-	thiokyanatan	thiokyanato-

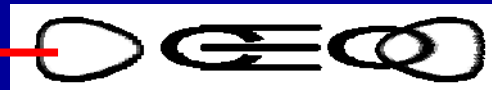
Názvosloví komplexních sloučenin

$K_3[Fe(CN)_6]$	hexakyno želez itan tridraselný
$[Cr(en)_3]Cl_3$	chlorid tris(ethylendiamin) chrom itý
$[Pt(NH_3)_4][PtCl_4]$	tetrachloroplatnatan tetraamminplatnatý
$[Co(NH_3)_3Cl_3]$	komplex triammin-trichlorokobaltitý
$[Ni(CO)_4]$	tetrakarbonyl niklu (nebo nikl)
$Na[Co(CO)_4]$	tetrakarbonylkobalt id (1-) sodný
$K_4[Ni(CN)_4]$	tetrakyanonikl(4-) tetradraselný

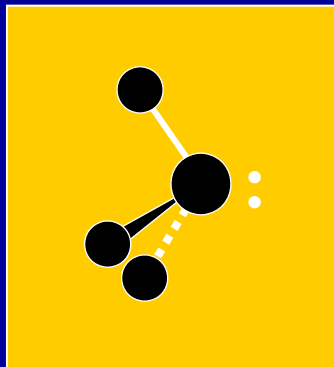
Monodentátní ligandy

CO
oxid uhelnatý

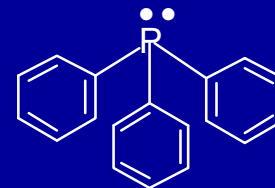
Cr

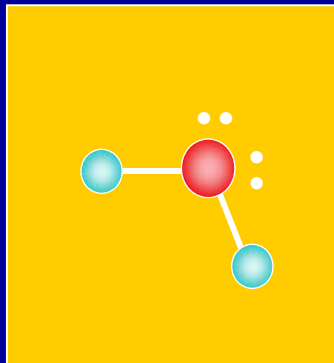
Karbonyly kovů $\text{Ni}(\text{CO})_4$, $\text{Fe}(\text{CO})_5$, $\text{Mo}(\text{CO})_6$

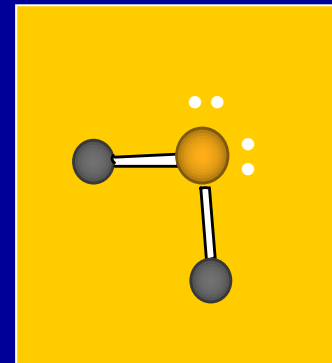
NH_3
amoniak

PPh_3
fosfan

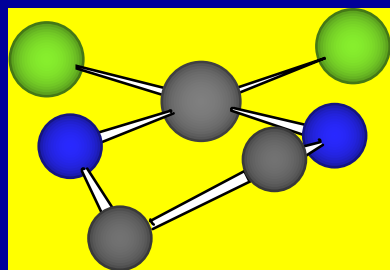
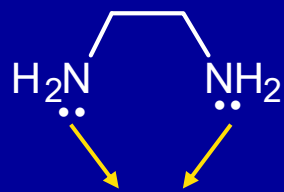

H_2O
voda

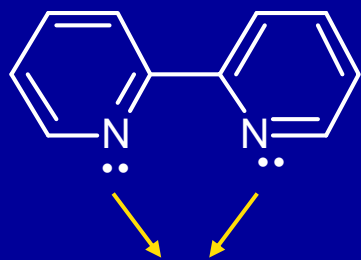
SR_2
thioether

Bidentátní ligandy

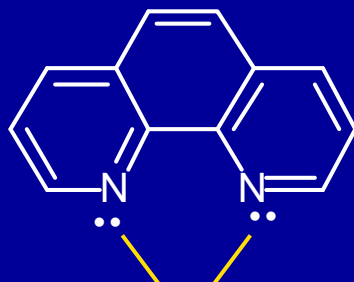

Pětičlenný **chelátový** cyklus
Čtvercově planární komplex

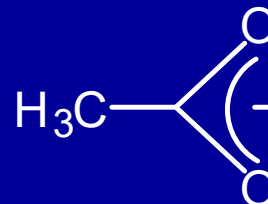
1,2-diaminoethan = ethylendiamin = **en**

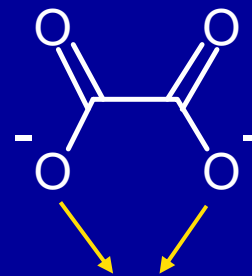
2,2'-bipyridin
bipy

1,10-fenanthrolin
phen

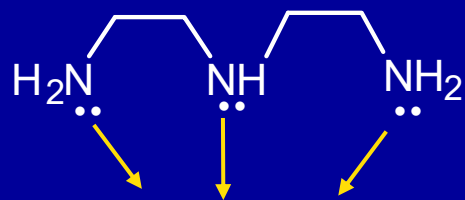
acetát = **ac⁻**

oxalát = **ox²⁻**

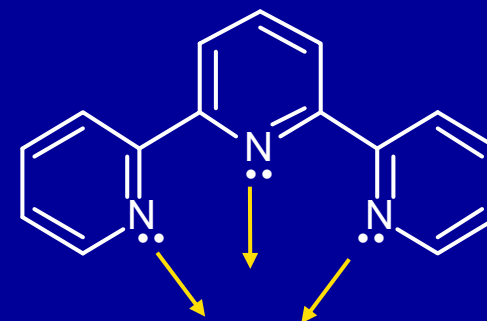
Chelatace - ligandy jsou vázány velmi pevně k centrálnímu atomu

Tridentální ligandy

diethylentriamin

dien

2,2':6',2''-terpyridin

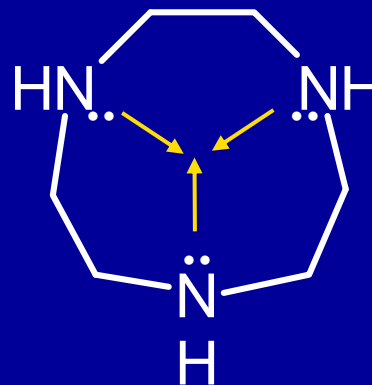
tpy

1,2,4-triazacyklononan TAN

Makrocyclický ligand

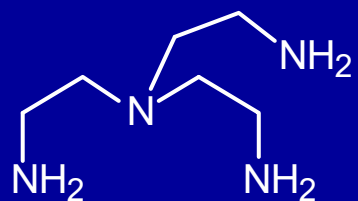
Ligand pro zobrazovací techniky

v medicíně: PET, MRI

Makrocyclus
> 7 atomů v cyklu

Tetradentátní ligandy

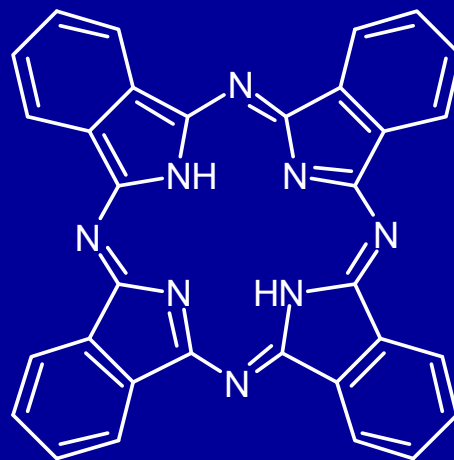

tris(2-aminoethyl)amin

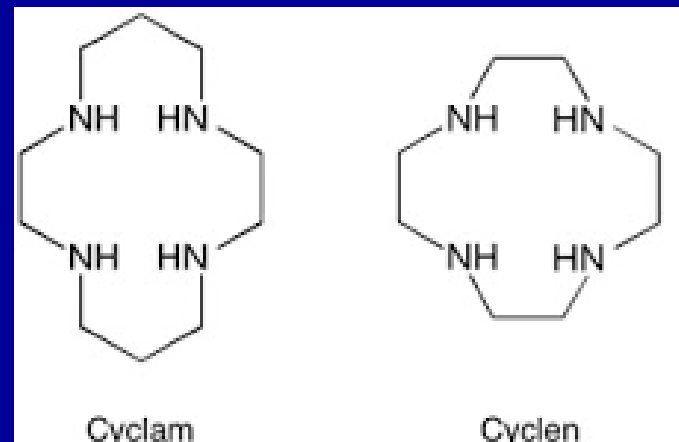
tren

porfyrin

ftalocyanin

Cyclam

Cyclen

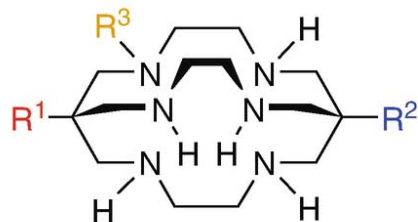
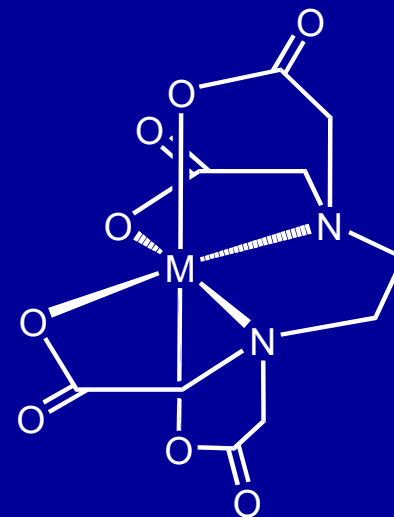

Multidentátní ligandy

EDTA = tetraanion kyseliny ethylendiamintetraoctové

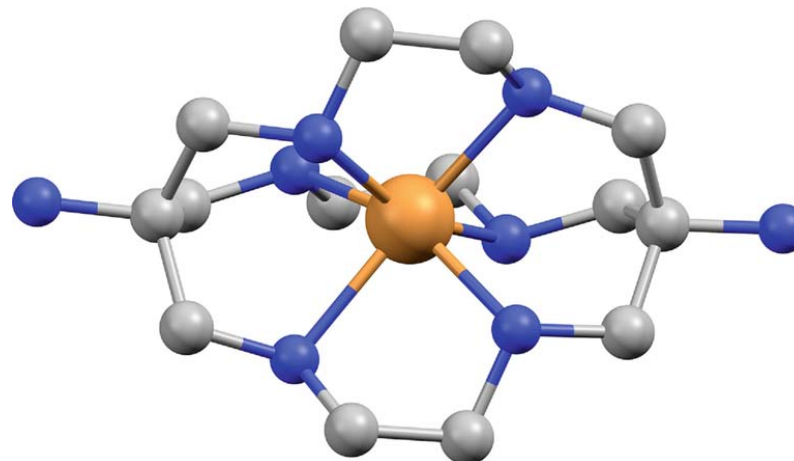
Hexadentátní

^{67}Cu

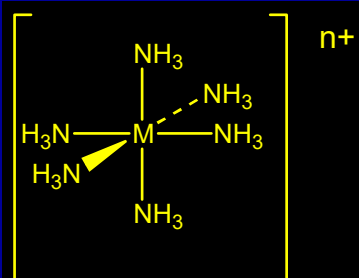
Radioizotopová tomografie

Sar	$R^1=R^2=R^3 = \text{H}$
DiamSar	$R^1=R^2 = \text{NH}_2; R^3 = \text{H}$
SarAr	$R^1 = \text{NH}_2; R^2 = \text{NHCH}_2\text{-C}_6\text{H}_4\text{-}p\text{-NH}_2; R^3 = \text{H}$
AmBaSar	$R^1 = \text{NH}_2; R^2 = \text{NHCH}_2\text{-C}_6\text{H}_4\text{-}p\text{-COOH}; R^3 = \text{H}$

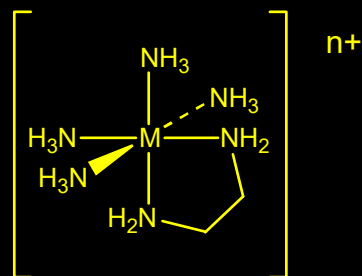

Topologie komplexů

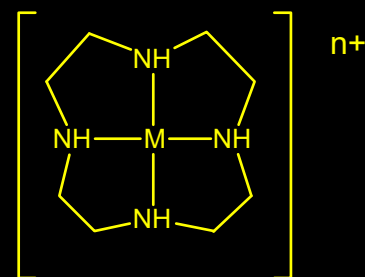
Komplexace

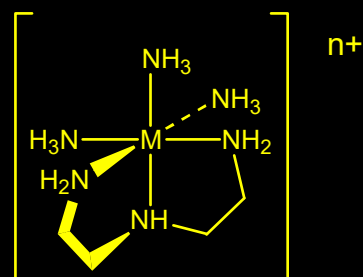
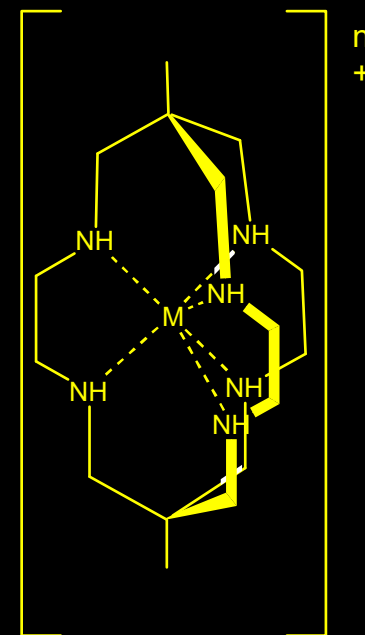
Chelátový efekt

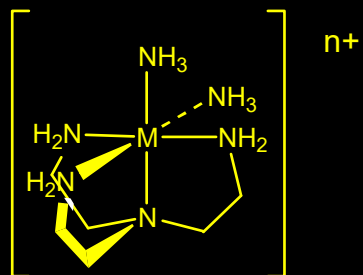
Makrocyclický efekt

Kryptátový efekt

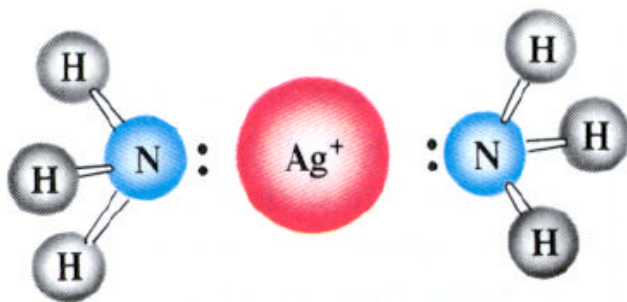
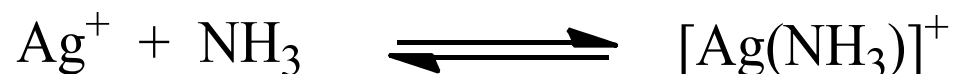
Makrocyclus
> 7 atomů v cyklu

Stabilita komplexů

Konstanta stability komplexu

= rovnovážná konstanta reakce tvorby komplexu

Vysoká hodnota K
= stabilní komplex

$$K_1 = \frac{[\text{AgNH}_3^+]}{[\text{Ag}^+][\text{NH}_3]}$$

$$K_2 = \frac{[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2^+]}{[\text{AgNH}_3^+][\text{NH}_3]}$$

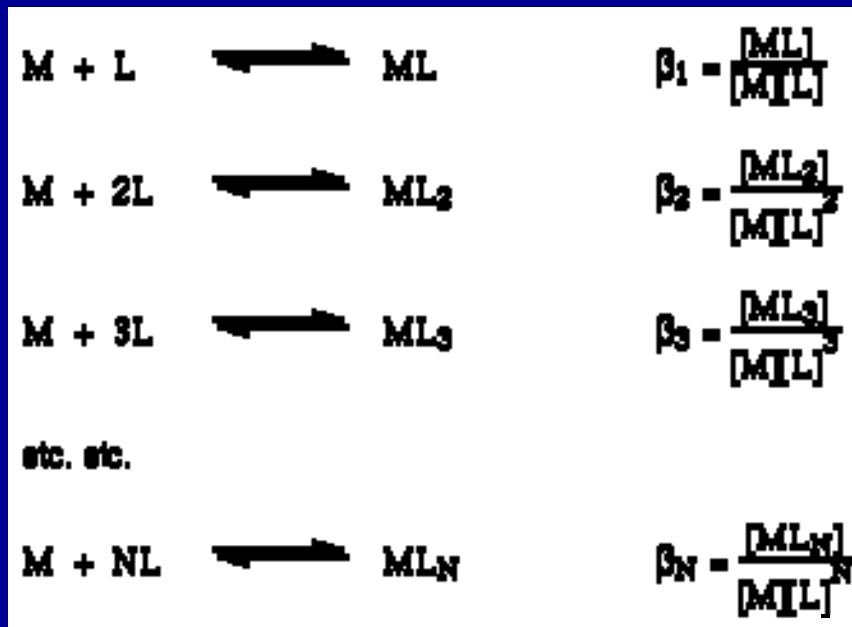
Stabilita komplexů

Konstanta stability komplexu ML_n

$$\begin{array}{l}
 \beta_1 = K_1 \\
 \beta_2 = K_1 K_2 \\
 \beta_3 = K_1 K_2 K_3 \\
 \beta_N = K_1 K_2 K_3 \dots K_N
 \end{array}$$

Celková konstanta stability komplexu

Stabilita komplexů

Komplex	lg β	Komplex	lg β
$[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+$	7	$[\text{Cu}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$	13
$[\text{Ag}(\text{S}_2\text{O}_3)_2]^{3-}$	13	$[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{3-}$	44
$[\text{Ag}(\text{CN})_2]^-$	21	$[\text{Fe}(\text{CN})_6]^{4-}$	35
$[\text{Au}(\text{CN})_2]^-$	37	$[\text{Ni}(\text{CN})_4]^{2-}$	29
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_6]^{2+}$	5	$[\text{Zn}(\text{NH}_3)_4]^{2+}$	10
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_6]^{3+}$	35	$[\text{Cu}(\text{CN})_4]^-$	27

Který komplex je stabilnější?

2001 Řím

Teroristický útok 4 Marokánců
na rozvod pitné vody

”kyanidem”

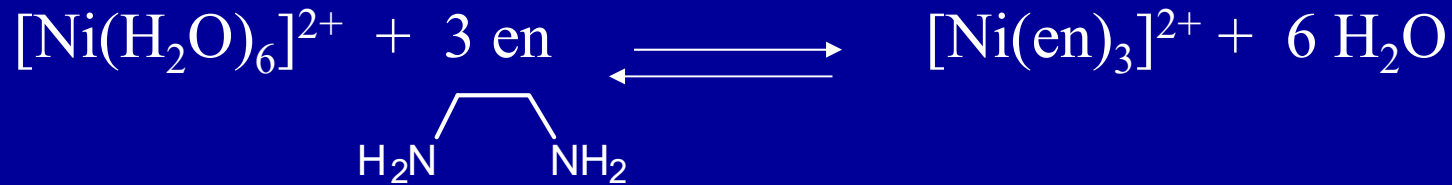
$\text{K}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6]$

Chelátový efekt

$$\log K = 8.61$$

$$\log K = 18.28$$

$$\Delta G = -RT \ln K = \Delta H - T\Delta S$$

ΔH stejná pro obě reakce (Ni–O $\rightarrow$ Ni–N)

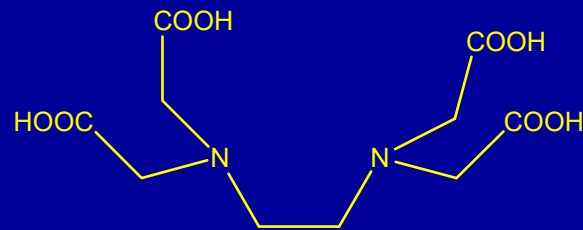
ΔS vysoká pro chelataci, vzniká více částic

– tvorba chelátu je podporována růstem entropie

Cheláty, makrocykly, kryptáty

EDTA

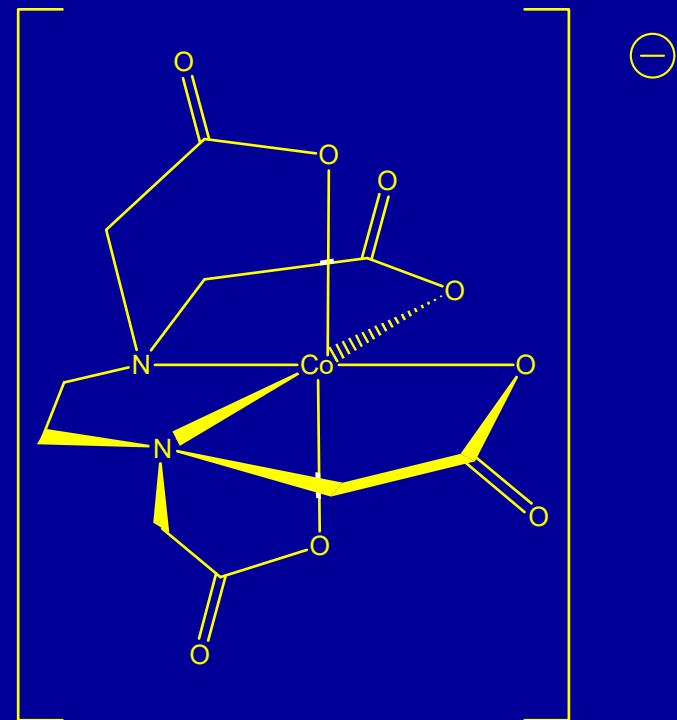
kyselina ethylendiamintetraoctová

Chelatační terapie Pb otravy

Chelatometrie

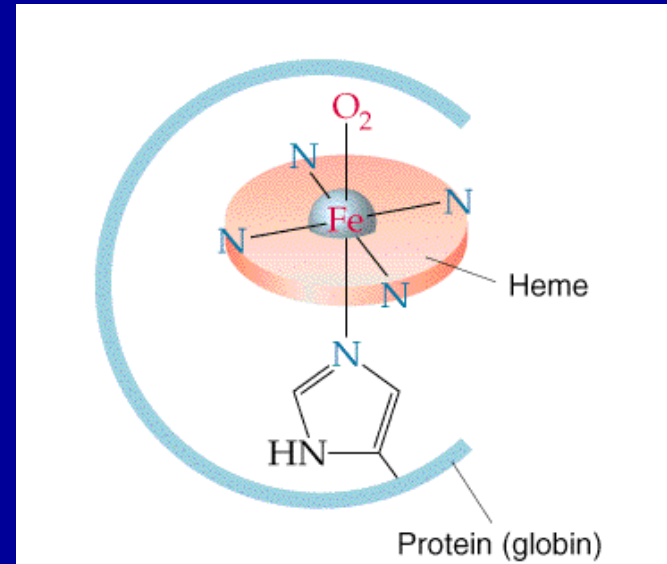
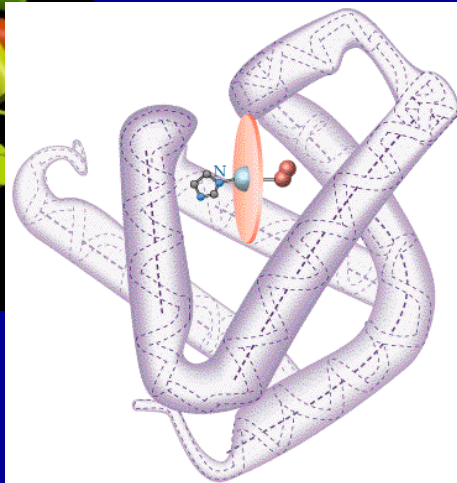
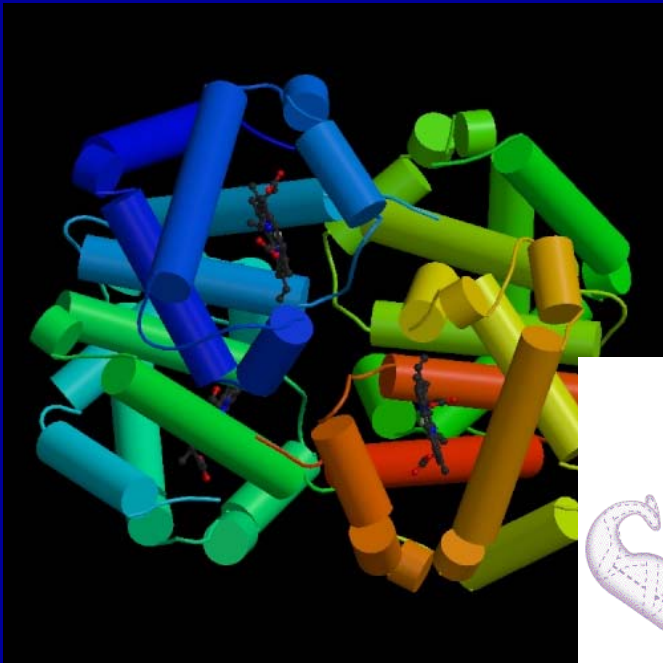
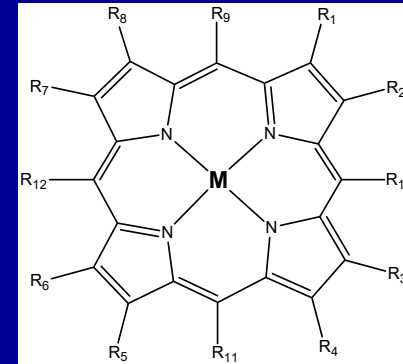
Rozpouští CaCO_3

Cheláty, makrocykly, kryptáty

Metaloporfyriny:

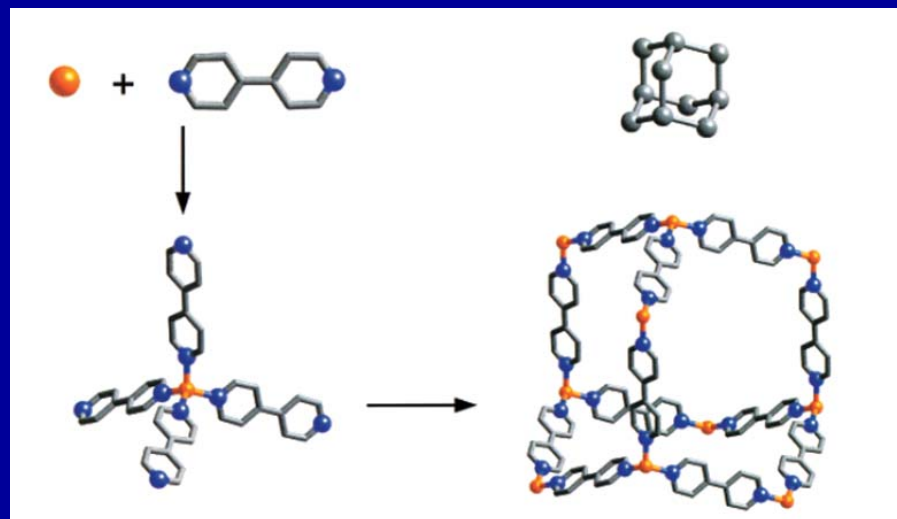
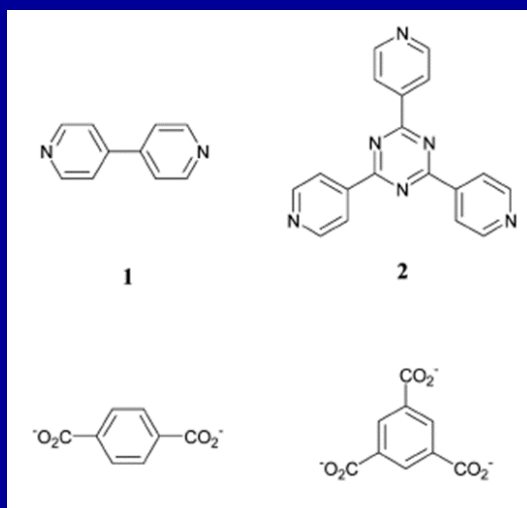
M = Fe (hem), Mg (chlorofyl), Co (B₁₂)

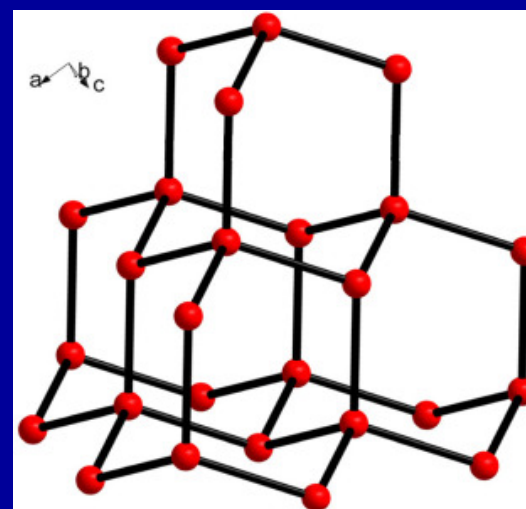
MOF – metalo-organické sítě

Polytopické ligandy

Třírozměrné sítě s vysokou porositou

- Adsorpce
- Katalýza
- Energie

Tvary komplexních molekul a iontů

Prvky hlavních skupin

a přechodné prvky s d^0 nebo d^{10} >>>> VSEPR

(kulově symetrické rozložení d-elektronové hustoty)

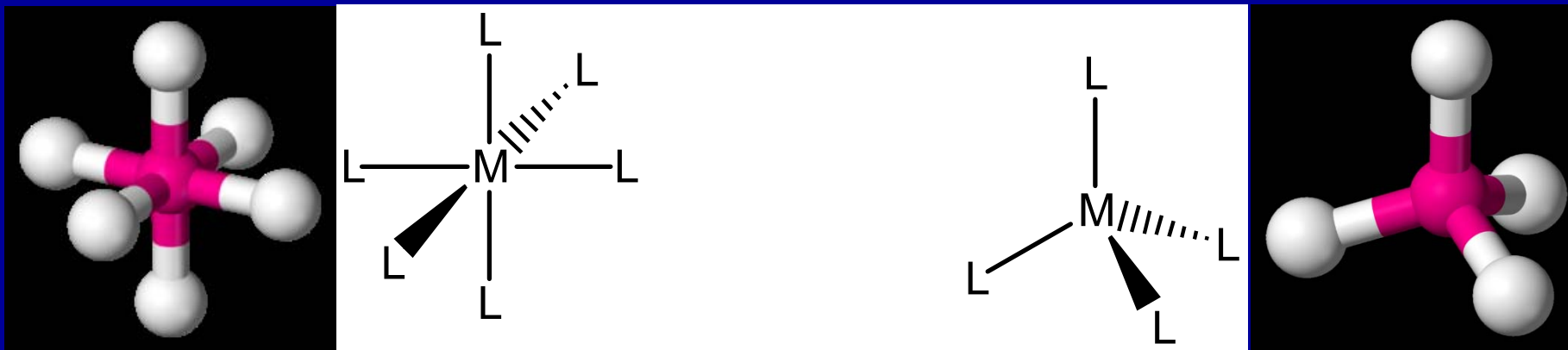
Přechodné prvky s d^n konfigurací

>>>>>>>>> Teorie ligandového pole

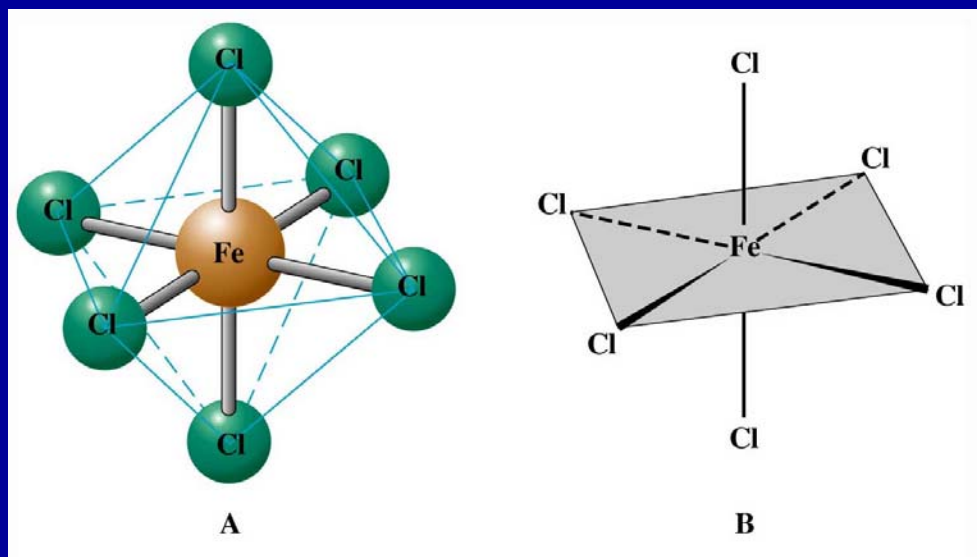
(Nelze použít VSEPR

- nesymetrické rozložení d-elektronové hustoty)

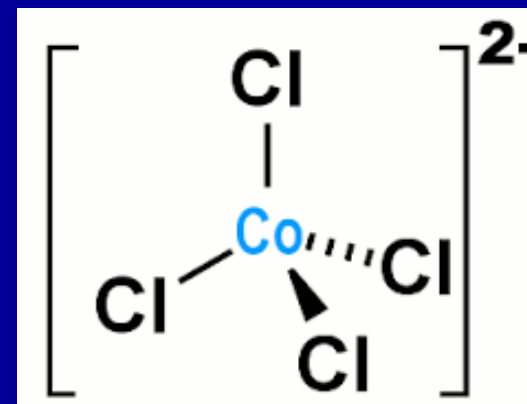
Nejdůležitější tvary komplexních částic

Oktaedrické komplexy O_h

Tetraedrické komplexy T_d

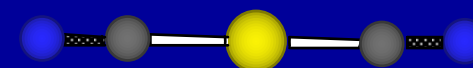
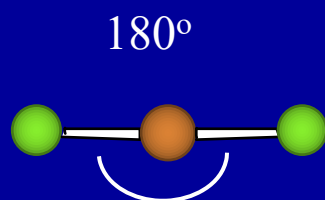

Nejdůležitější tvary komplexních částic

Koordinační číslo 2

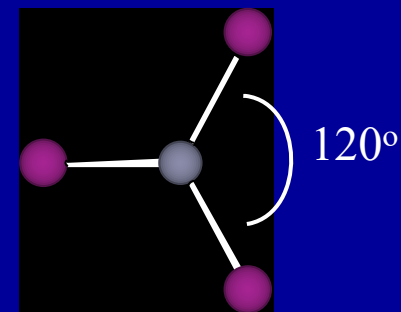
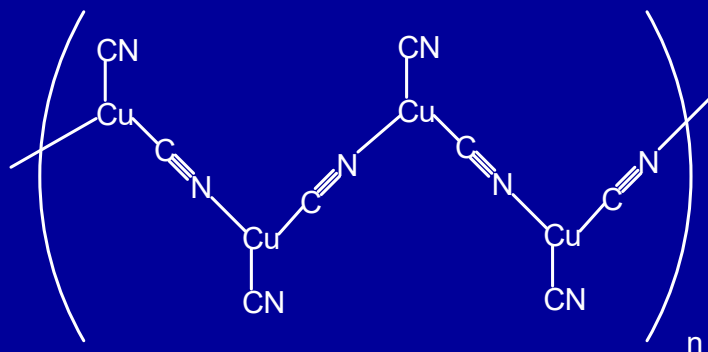
Cu(I), Ag(I), Au(I), Hg(II)

lineární

Koordinační číslo 3

trigonálně planární

Nejdůležitější tvary komplexních částic

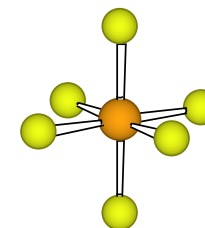
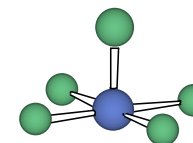
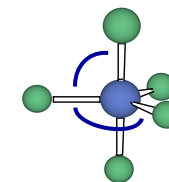
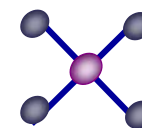
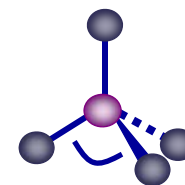
Tetraedrický $109^{\circ} 28'$ C.N. 4

Čtvercově planární 90° C.N. 4

Trigonálně bipyramidální $120^{\circ} + 90^{\circ}$ C.N. 5

Čtvercově pyramidální 90° C.N. 5

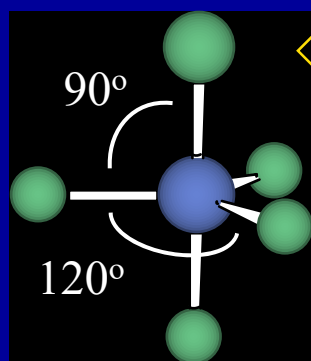
Oktaedrický 90° C.N. 6

Nejdůležitější tvary komplexních částic

Koordinační číslo 5

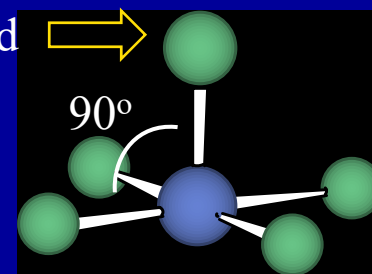
Trigonálně bipyramidální

axiální ligandy

ekvatoriální ligandy

Čtvercově pyramidální

apikální ligand

bazální ligandy

Tyto dvě struktury mají velmi podobnou energii

Izomerie komplexních sloučenin

Alfred Werner - základy koordinační chemie

Konstituční (strukturní) izomerie

Vazebná

Koordinační

Ionizační

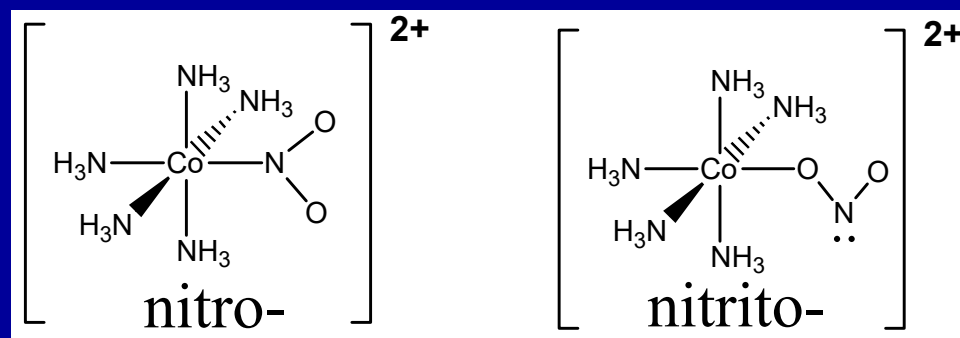
Prostorová (stereo) izomerie

Geometrická

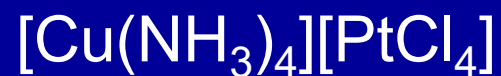
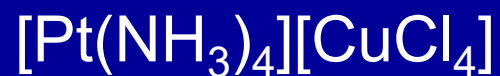
Optická

Konstituční (strukturní) izomerie

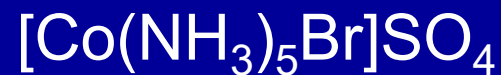
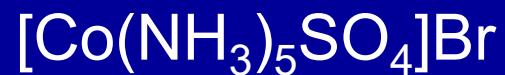
Vazebná: SCN^- , NO_2^- , OCN^-

Koordinační:

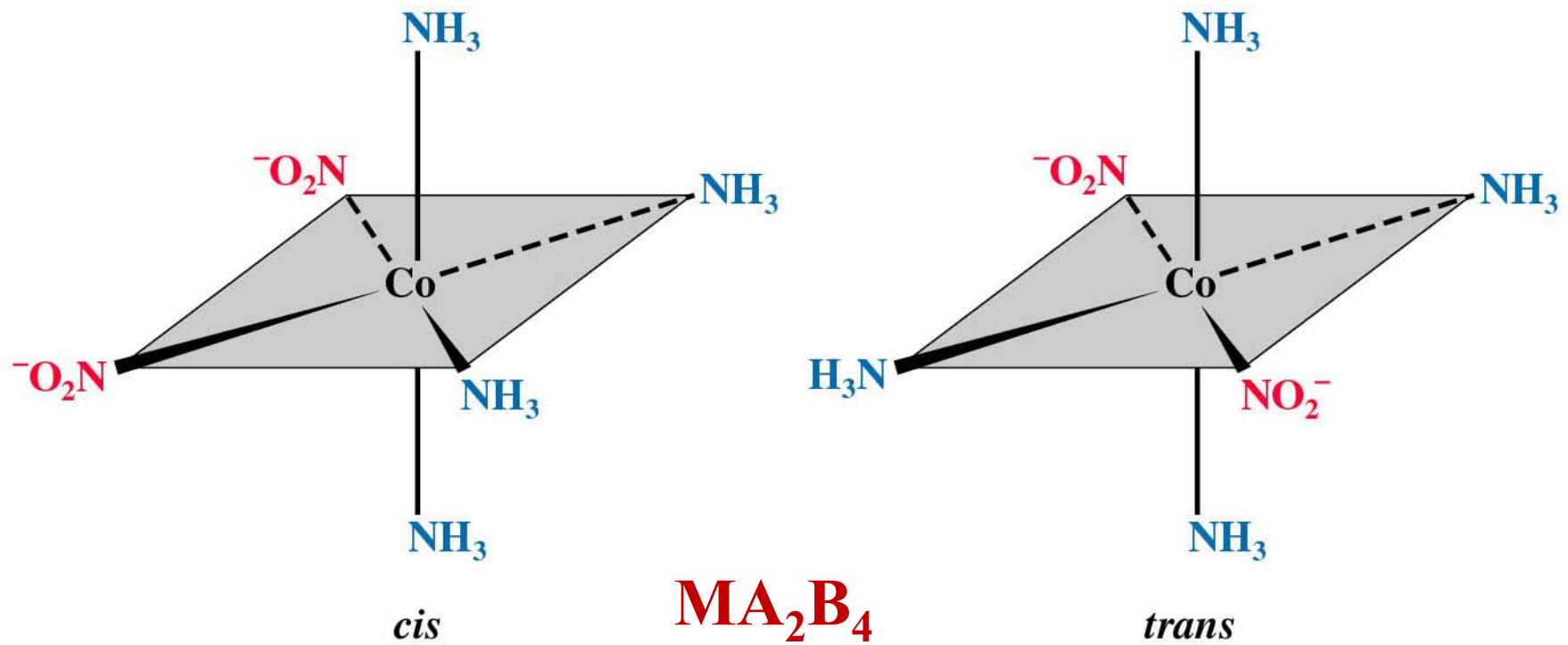
Ionizační:

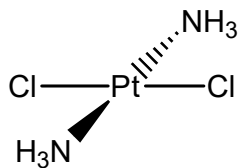
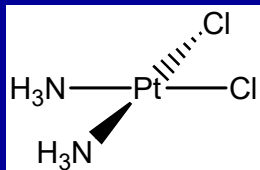
Prostorová (stereo) izomerie

Geometrická: cis-trans, diastereomery

Prostorová (stereo) izomerie

Geometrická:
cis-trans,
diastereomery

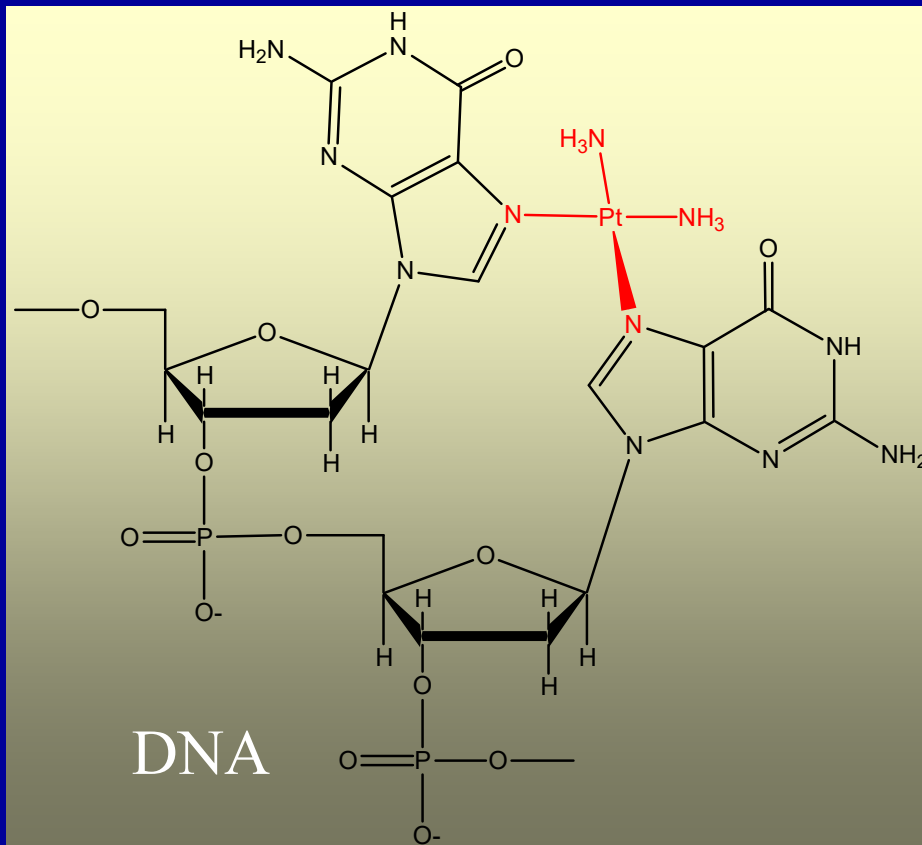

Protinádorové léky
Cis-platina

	<i>cis</i>	<i>trans</i>
Ball-and-stick model		
Structural formula	<i>cis</i>	<i>trans</i>
Neaktivní		
Color	Orange-yellow	Pale yellow
Solubility	0.252 g/100 g H ₂ O	0.037 g/100 g H ₂ O

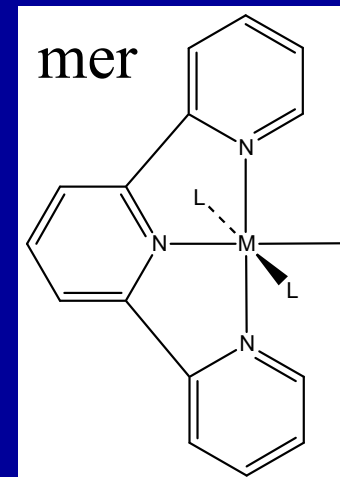
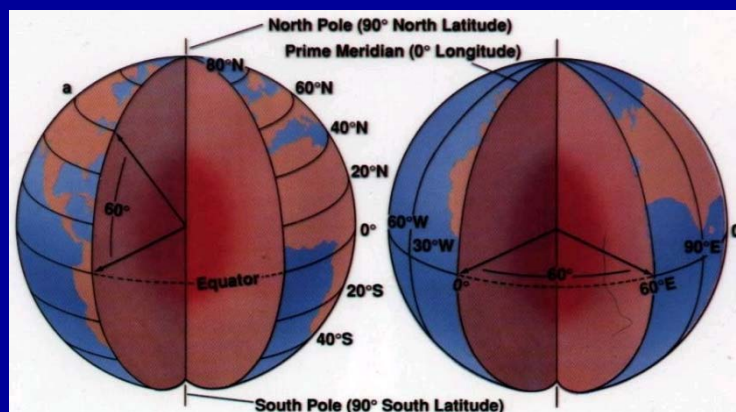
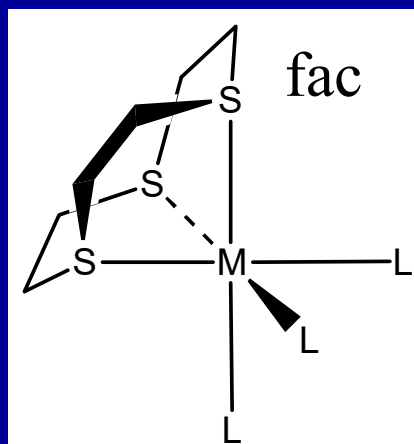
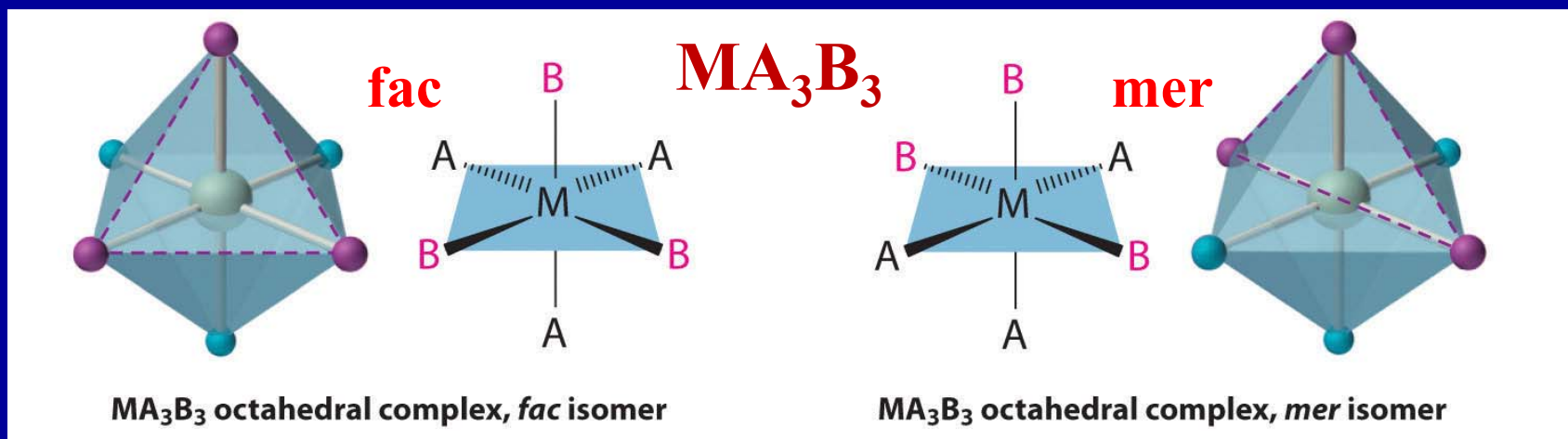
Prostorová (stereo) izomerie

Cisplatina = kancerostatikum

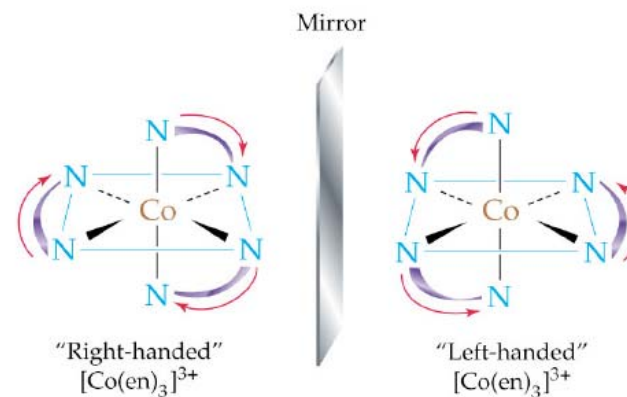
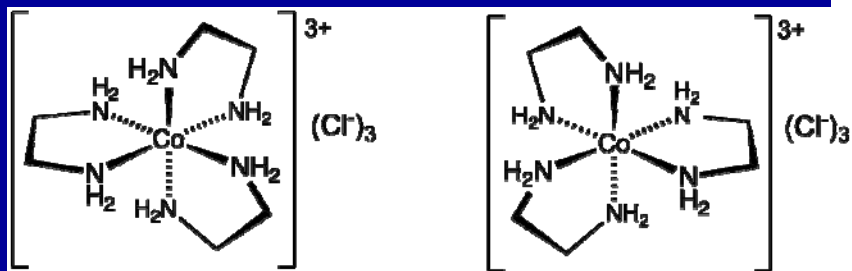
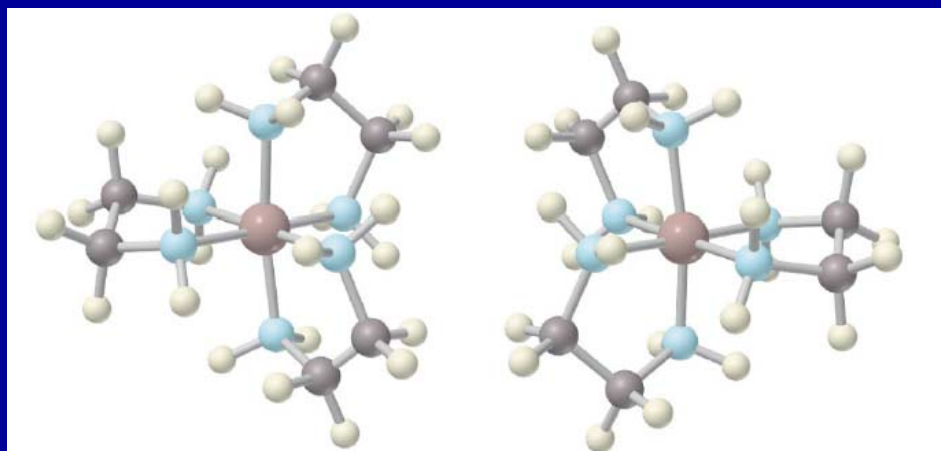
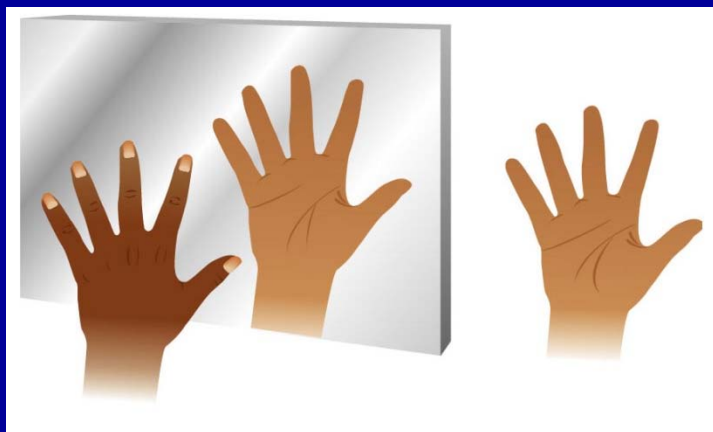
Prostorová (stereo) izomerie

Geometrická: mer-fac, diastereomery

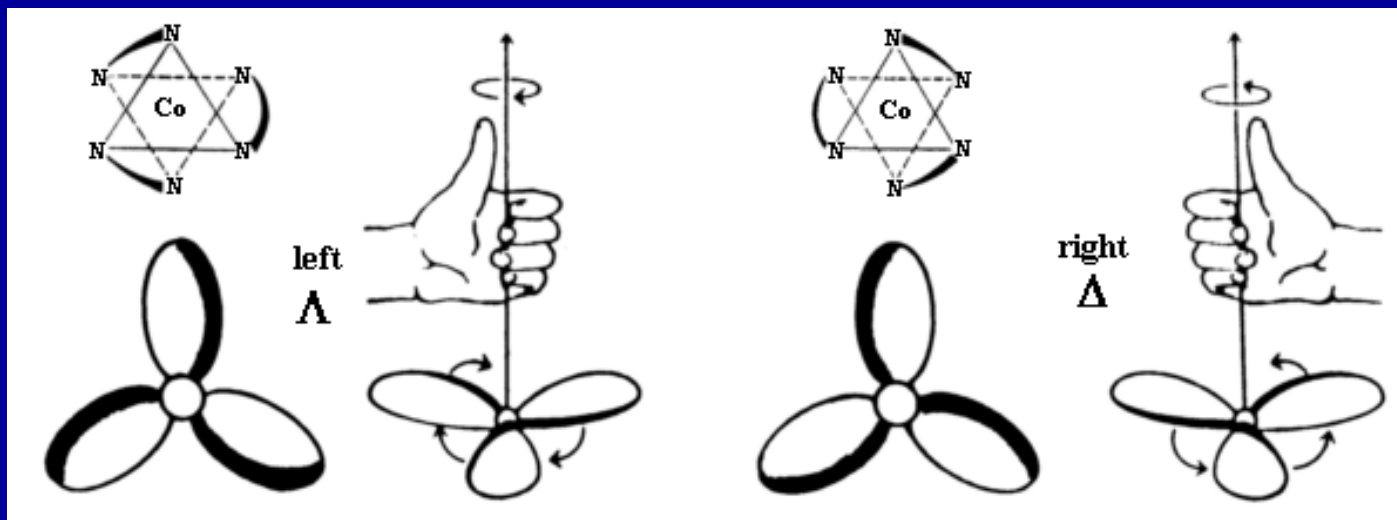
Prostorová (stereo) izomerie

Optická izomerie - chiralita - enantiomery

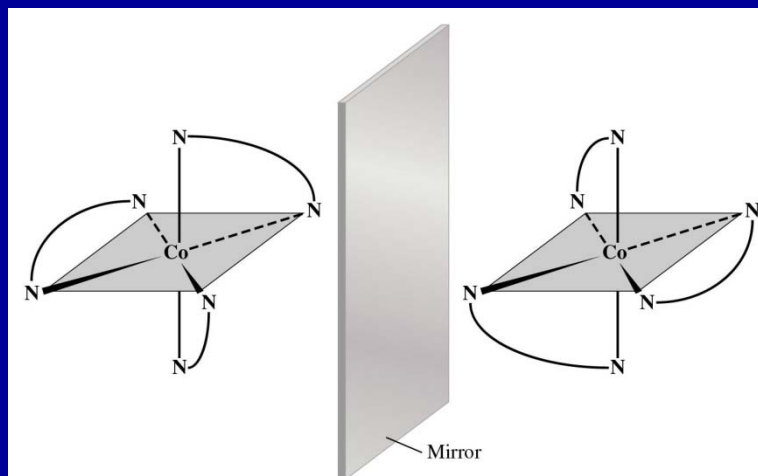
Prostorová (stereo) izomerie

Optická: enantiomery

Chiralita

Molekula nemá S_n
 S_1 = rovina symetrie
 S_2 = střed symetrie

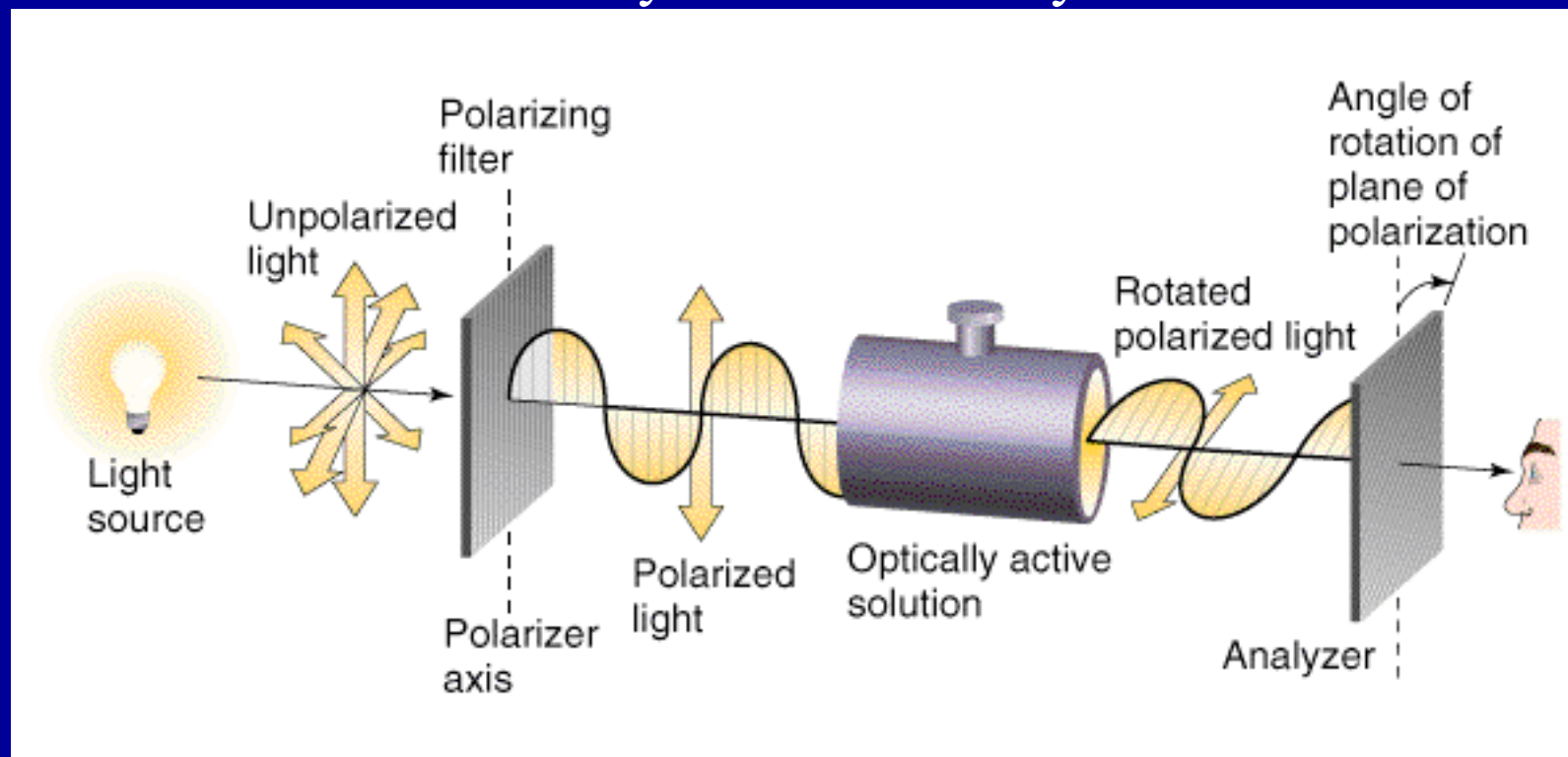
Optická rotace

Nepolarizované světlo – šíření vln s vektory el. pole v mnoha směrech

Polarizované světlo – filtrem vybrán jen jeden směr

Opticky aktivní látka stáčí rovinu polarizovaného světla o určitý úhel

Měření úhlu stočení analyzátozem – druhý filtr

Popis vazby v komplexech

1) Teorie valenčních vazeb (VB)

2) Teorie krystalového pole (CFT = Crystal Field Theory)

1929, Hans Bethe   Čistě elektrostatické interakce mezi ligandy a kovem

3) Teorie ligandového pole (LFT = Ligand Field Theory)

1935, modifikace J. H. Van Vleck   Podíl kovalence

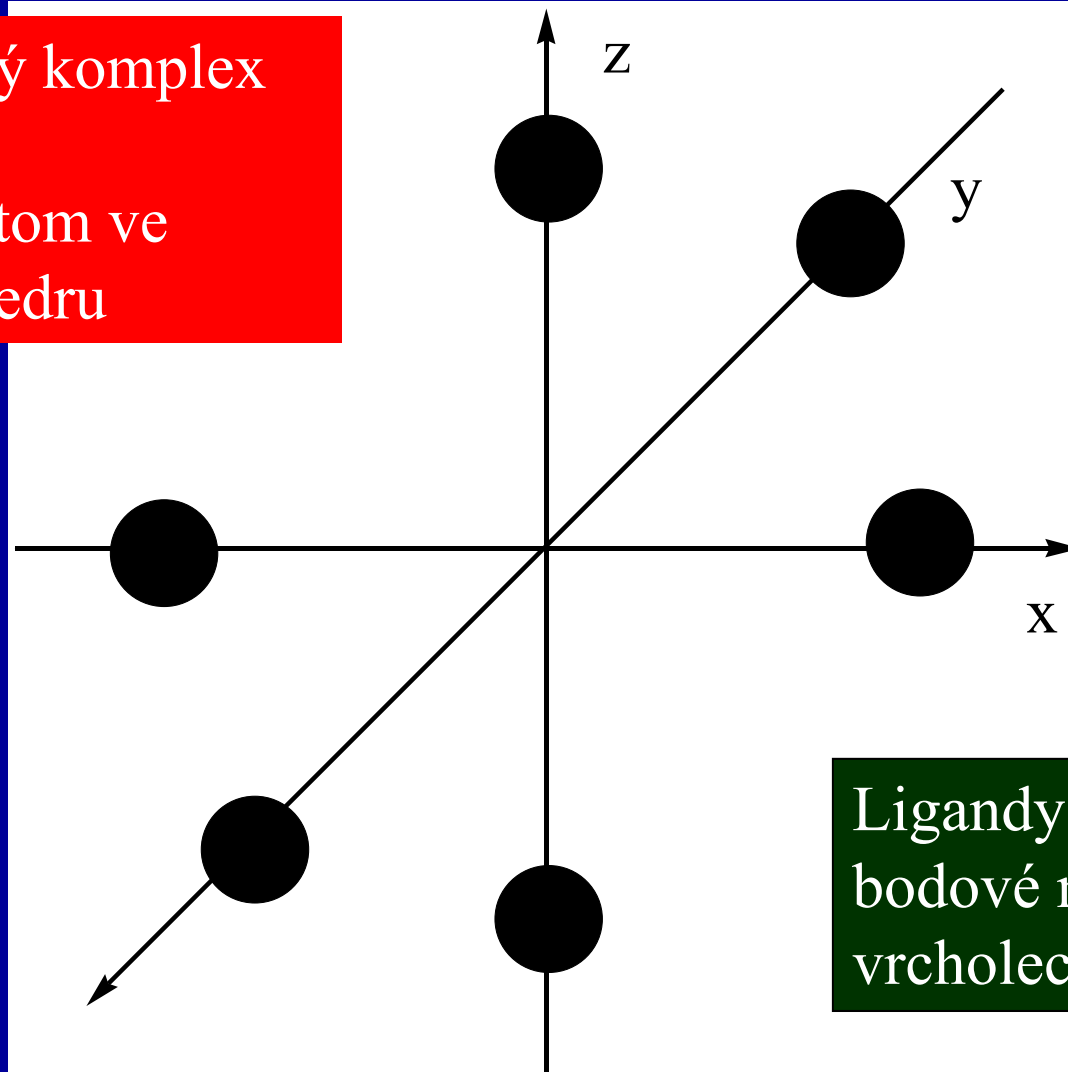
4) Teorie molekulových orbitalů (MO)

Teorie ligandového pole

Oktaedrický komplex

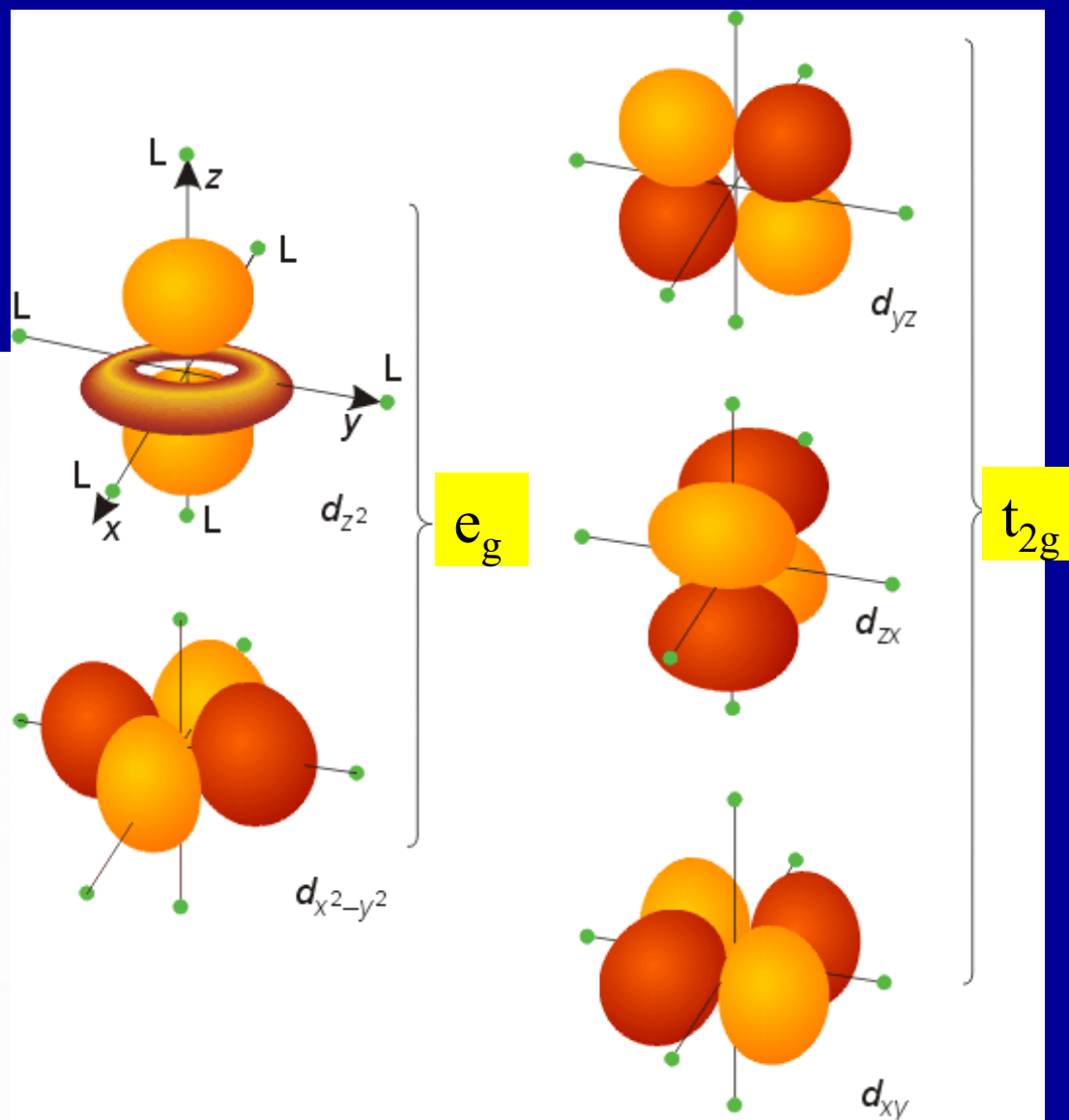
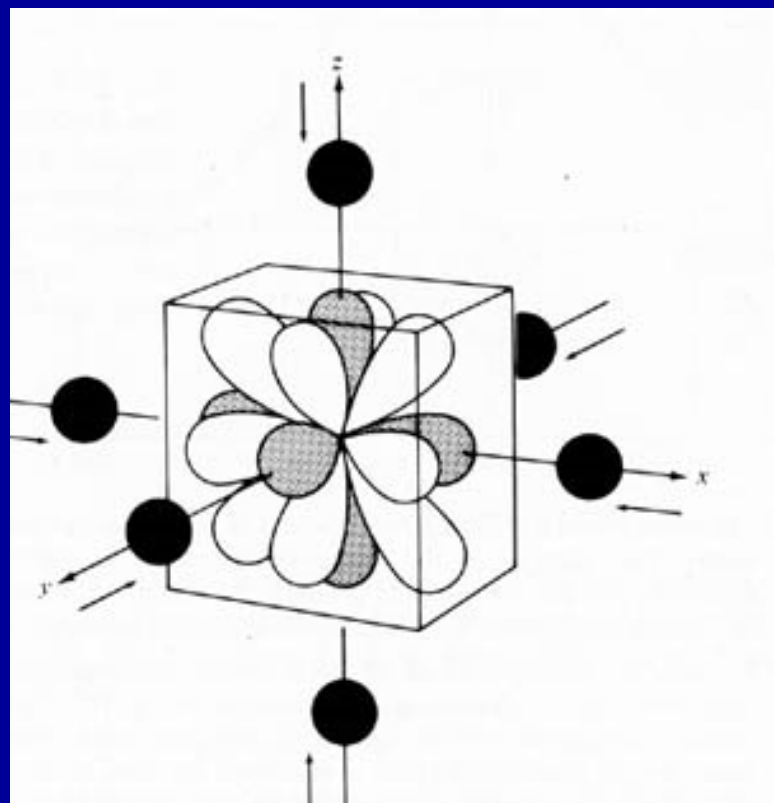
Centrální atom ve
středu oktaedru

Ligandy jako záporné
bodové náboje ve
vrcholech oktaedru

d-orbitaly v oktaedrickém poli ligandů

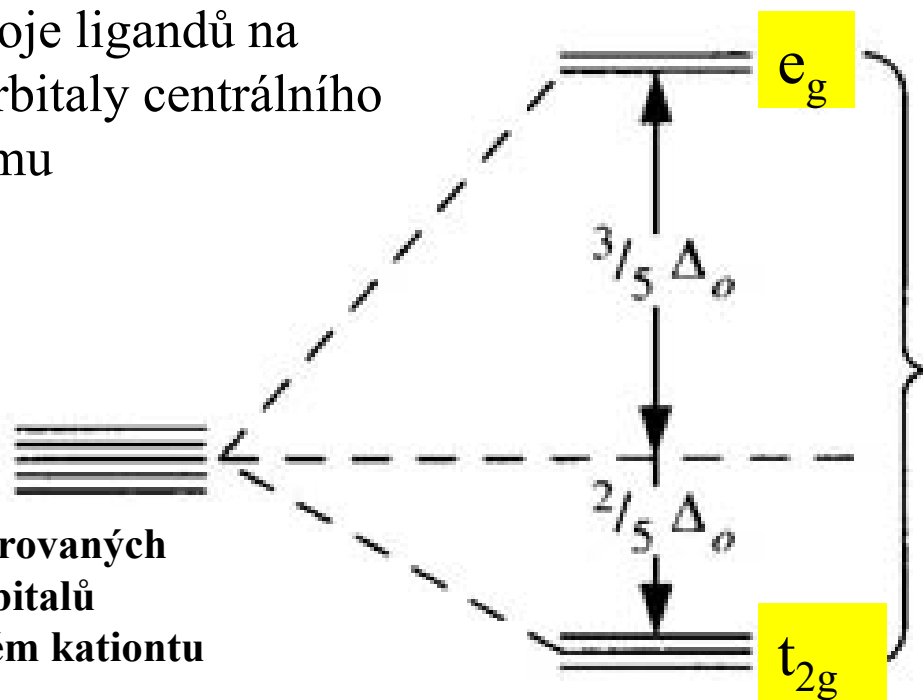
Působení záporného náboje ligandů na d-orbitaly centrálního atomu

Rozštěpení d-hladin v O_h poli

Působení záporného náboje ligandů na d-orbitaly centrálního atomu

5 degenerovaných d-orbitalů v izolovaném kationtu

Destabilizace $0.6 \Delta_o$

Δ_o kJ mol⁻¹

Stabilizace $0.4 \Delta_o$

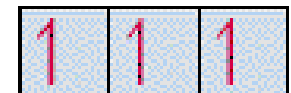
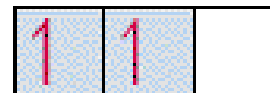
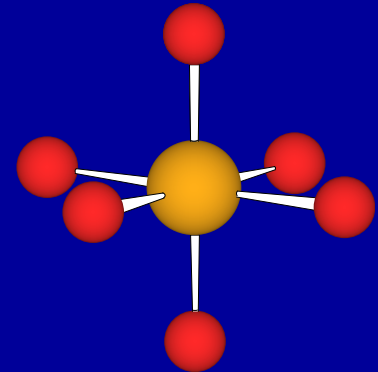
Rozštěpení d-hladin v O_h poli

Obsazení energetických hladin elektrony:

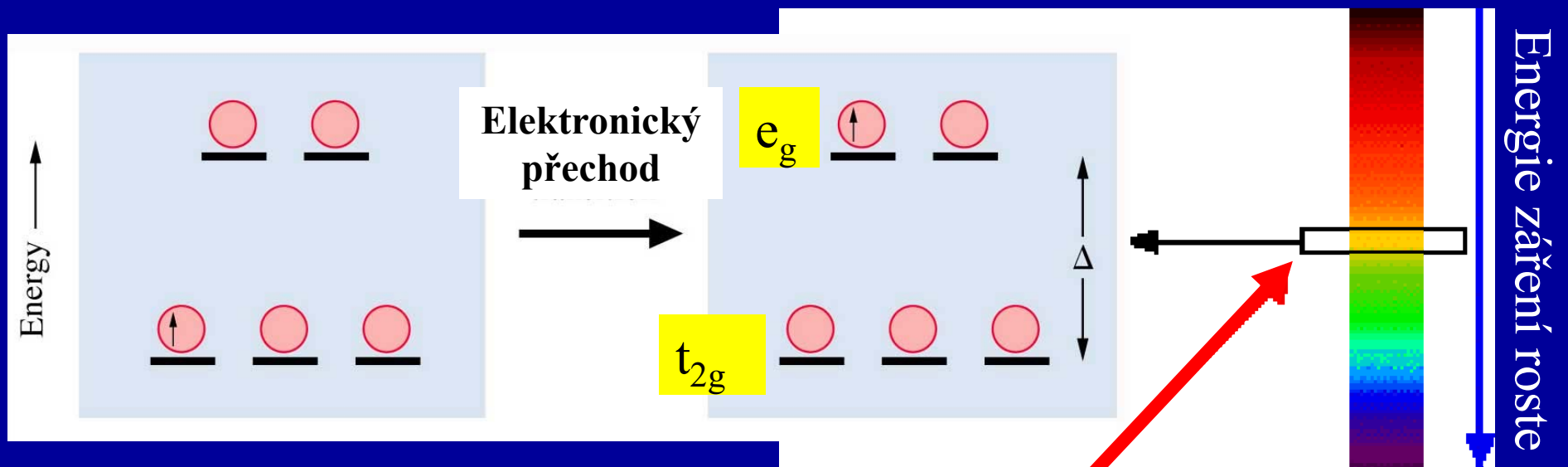
Výstavbový princip

Hundovo pravidlo

Pauliho princip

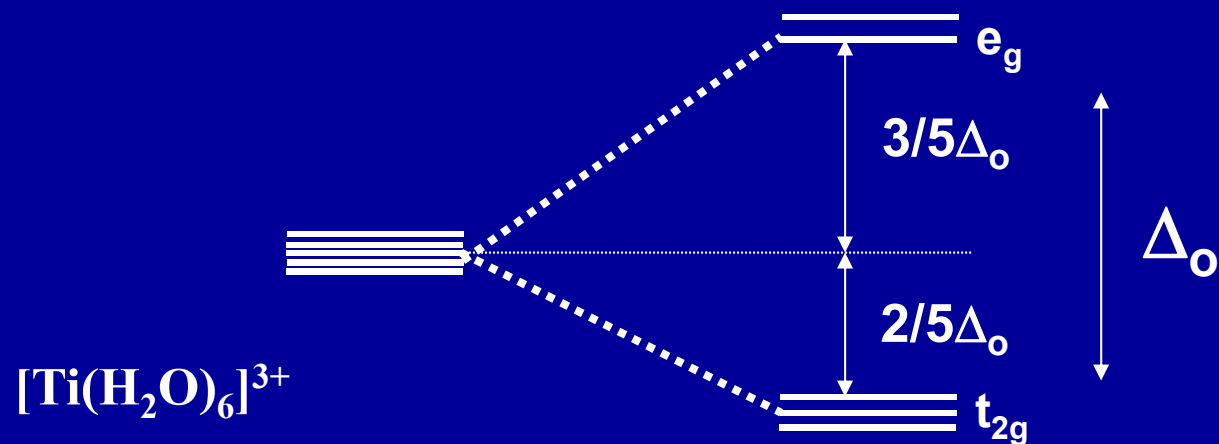

Elektronické přechody

Tato energie je právě dostatečná pro excitaci elektronu

Rozštěpení d-hladin v O_h poli

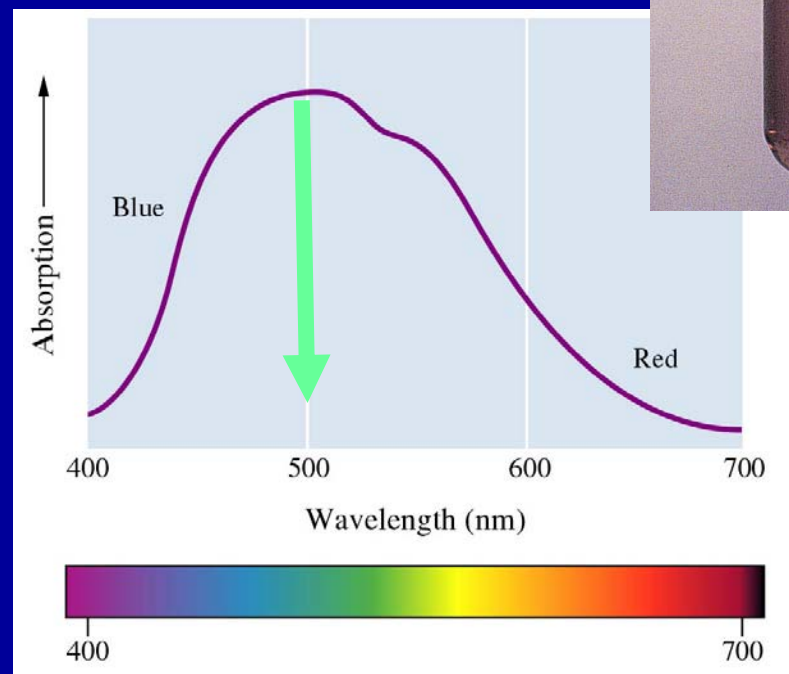
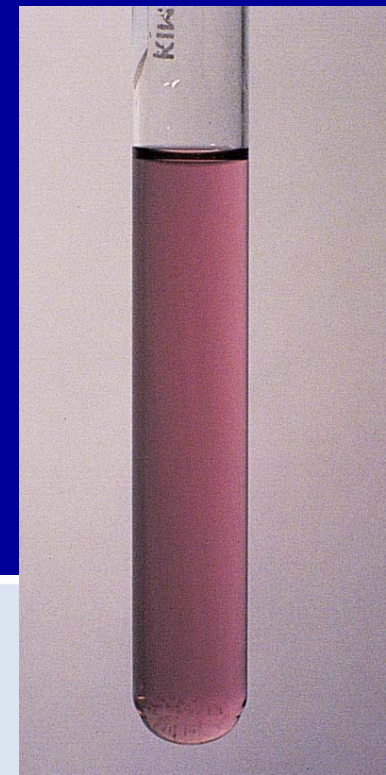

d^1

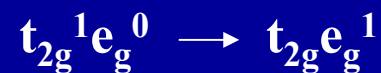
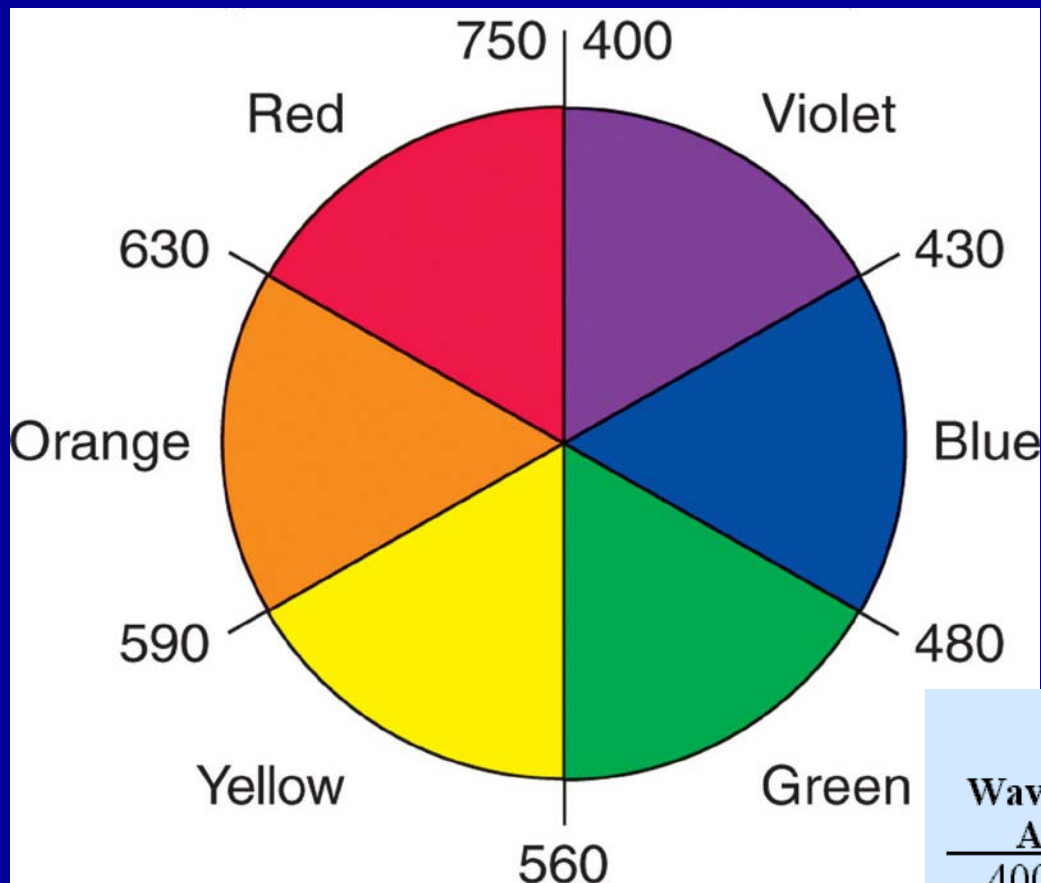

růžový

$243 \text{ kJ mol}^{-1} (\Delta_o)$

UV-vis absorpční spektrum

Absorbované světlo

Prošlé světlo

absorpční maximum
při 500 nm

Wavelength (Color) Absorbed	Color Observed
400 nm (violet)	yellow-green
450 nm (blue)	orange
490 nm (blue-green)	red
530 nm (green)	purple
570 nm (yellow-green)	violet
580 nm (yellow)	dark blue
600 nm (orange)	blue
650 nm (red)	blue-green
720 nm (purple)	green

E

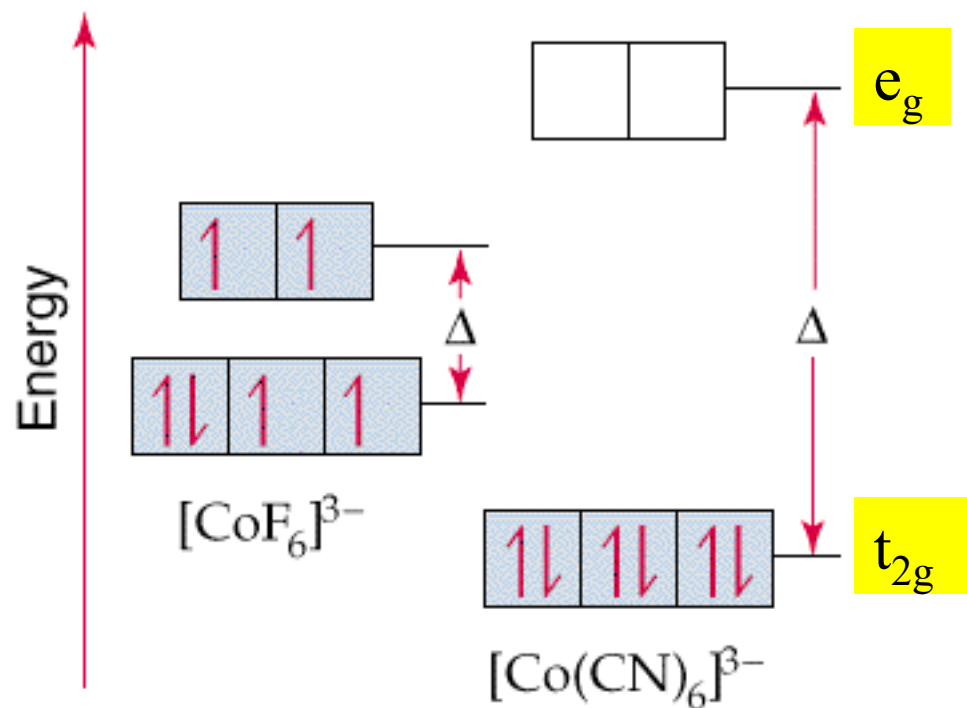
Vysokospinové a nízkospinové komplexy

Vysokospinový komplex

Nízkospinový komplex

Slabé pole
Malé štěpení

Slabý ligand
 F^-

Silné pole

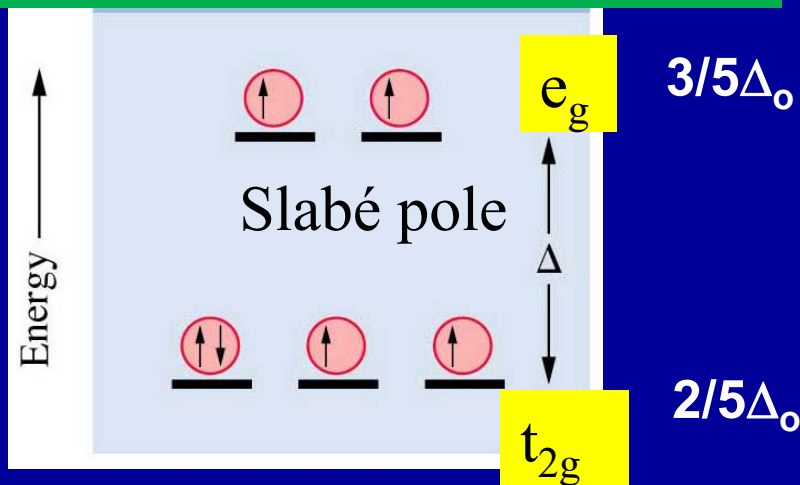
Velké štěpení

Silný ligand
 CN^-

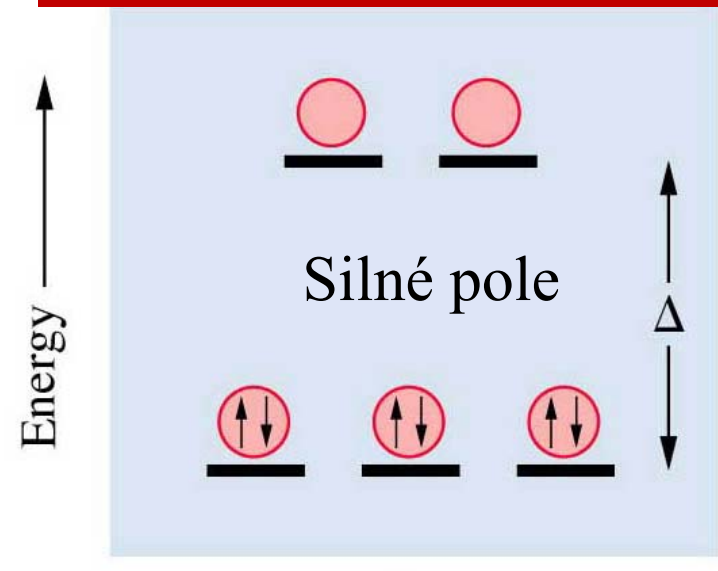

Stabilizační energie ligandového pole, CFSE

Vysokospinový komplex

Nízkospinový komplex

Slabé pole

$\Delta_o < P$ (párovací energie)

Vysokospinové komplexy

Δ_o roste

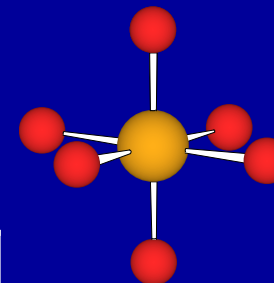
Silné pole

$\Delta_o > P$ (párovací energie)

Nízkospinové komplexy ₅₇

Stabilizační energie ligandového pole

(CFSE = Crystal Field Stabilization Energy)

Slabé pole

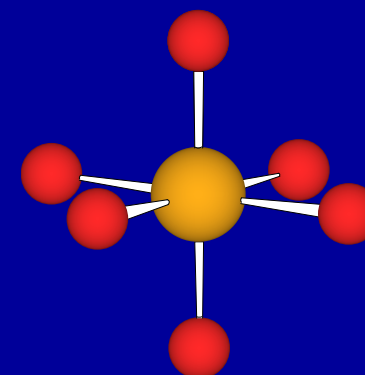
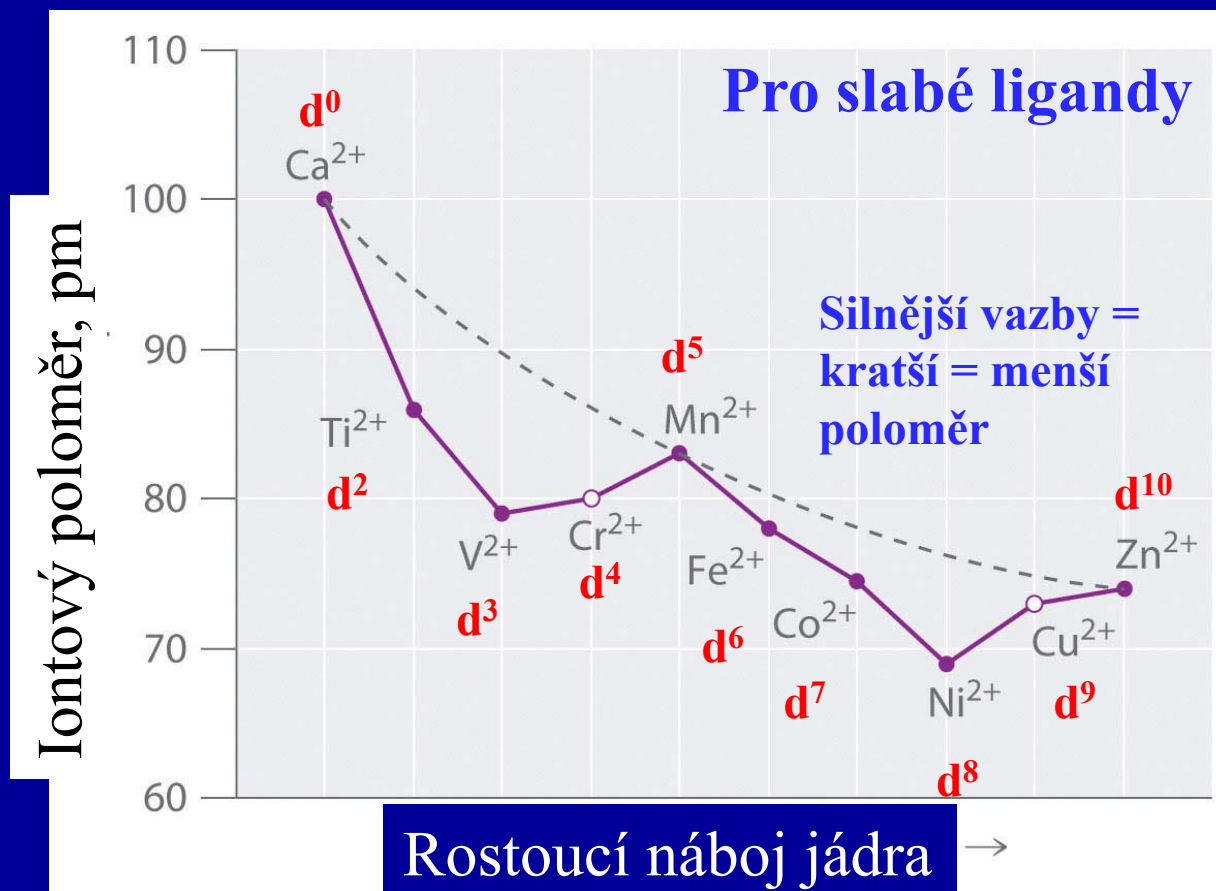
Silné pole

		e	CFSE		e	CFSE
d ¹	t _{2g} ¹	1	0.4 Δ _o	t _{2g} ¹	1	0.4 Δ _o
d ²	t _{2g} ²	2	0.8 Δ _o	t _{2g} ²	2	0.8 Δ _o
d ³	t _{2g} ³	3	1.2 Δ _o	t _{2g} ³	3	1.2 Δ _o
d ⁴	t _{2g} ³ e _g ¹	4	0.6 Δ _o	t _{2g} ⁴	2	1.6 Δ _o
d ⁵	t _{2g} ³ e _g ²	5	0.0 Δ _o	t _{2g} ⁵	1	2.0 Δ _o
d ⁶	t _{2g} ⁴ e _g ²	4	0.4 Δ _o	t _{2g} ⁶	0	2.4 Δ _o
d ⁷	t _{2g} ⁵ e _g ²	3	0.8 Δ _o	t _{2g} ⁶ e _g ¹	1	1.8 Δ _o
d ⁸	t _{2g} ⁶ e _g ²	2	1.2 Δ _o	t _{2g} ⁶ e _g ²	2	1.2 Δ _o

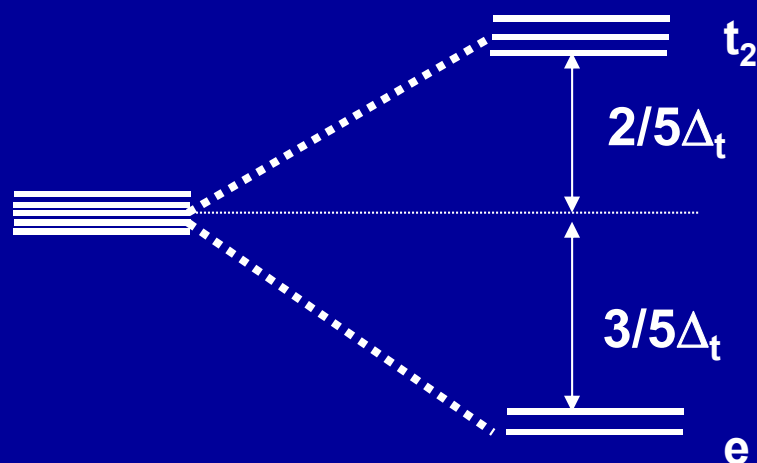
$$\text{CFSE} = (n \text{ t}_{2g}) 0,4 \Delta_o - (n \text{ e}_g) 0,6 \Delta_o$$

e = počet nepárových elektronů

CFSE - vliv na velikost iontů

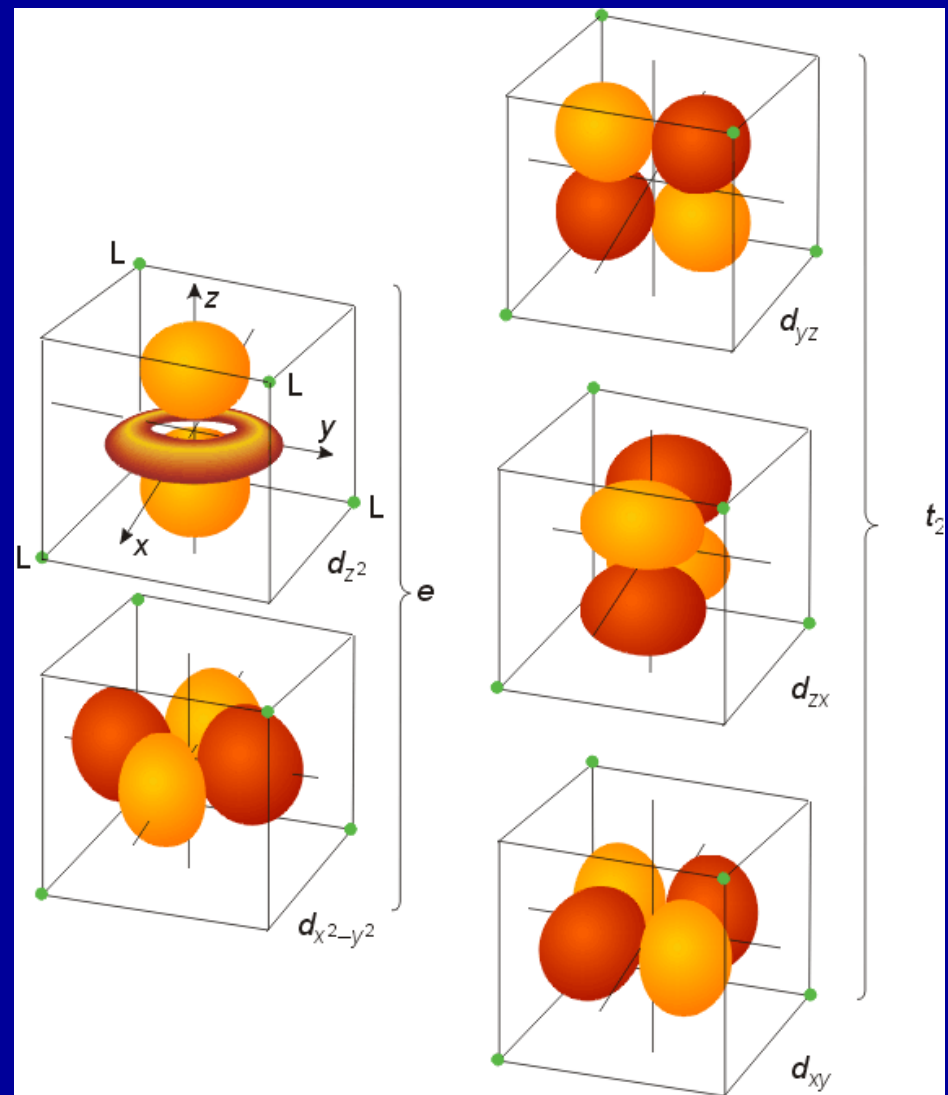
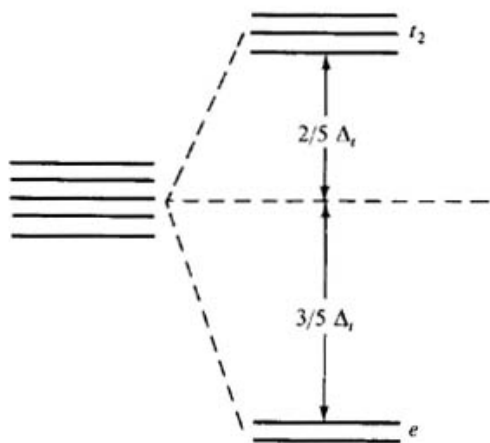
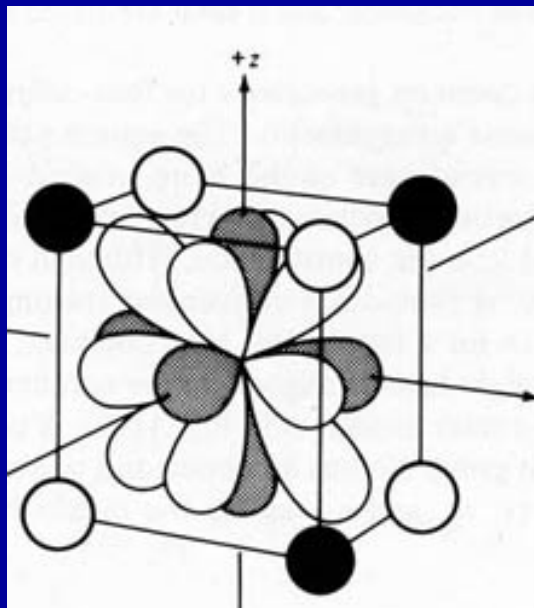
Rozštěpení d-hladin v T_d poli

$$\Delta_t = \frac{4}{9} \Delta_o$$

T_d komplexy jsou vždy vysokospinové
žádný d-orbital nemíří přímo k ligandům (jako u O_h)
slabší interakce

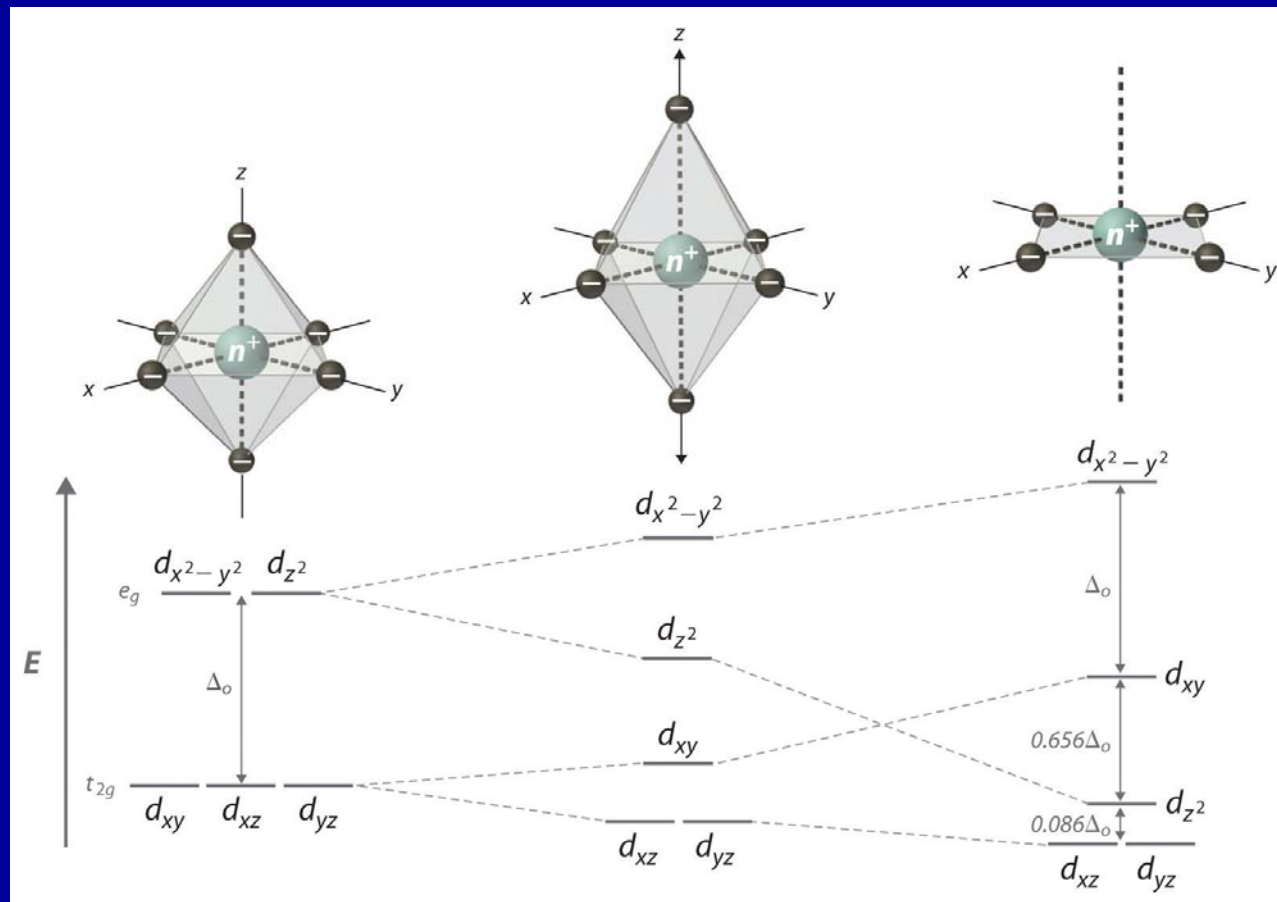
d-orbitals v tetraedrickém poli ligandů

Rozštěpení d-hladin v čtvercovém poli (d^8)

$\text{Ni}(\text{CN})_4^{2-}$, PdCl_4^{2-} ,
 $\text{Pt}(\text{NH}_3)_4^{2+}$, PtCl_4^{2-} ,
 AuCl_4^-

d^8

Odtržení ligandů v ose z

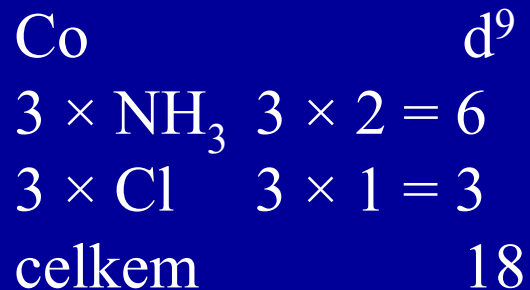
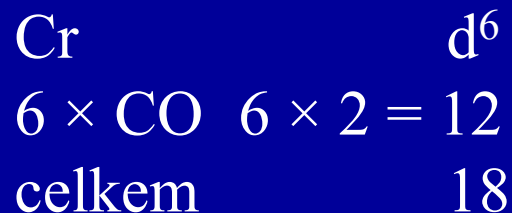
18-ti elektronové pravidlo

Počet d-elektronů neutrálního kovu

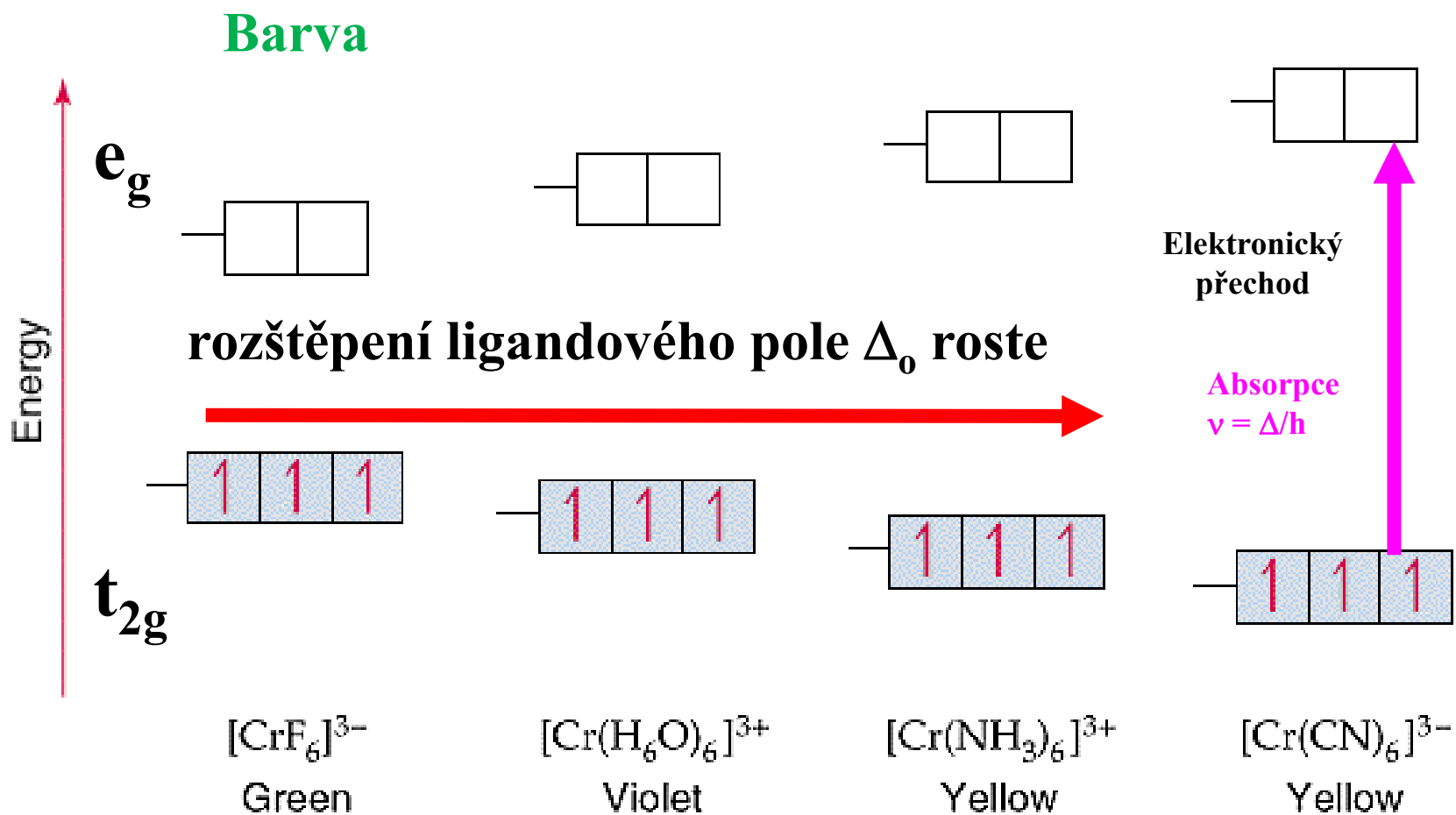
+ 2 e neutrální ligandy

+ 1 e aniontové ligandy

součet 18 pro stabilní komplexy

Vliv ligandů na vlastnosti komplexů

Faktory ovlivňující velikost rozštěpení ligandového pole

Ligandy - Spektrochemická řada ligandů:

$I^- < Br^- < S^{2-} < SCN^- < Cl^- < N_3^-, F^- < OH^- < ox, O^{2-} < H_2O < NCS^- < py, NH_3$
 $< en < bpy, phen < NO_2^- < CH_3^-, C_6H_5^- < CN^- < CO$

Centrální atom:

$3d < 4d < 5d$

$2+ < 3+ < 4+$

$Mn^{2+} < Ni^{2+} < Co^{2+} < Fe^{2+} < V^{2+} < Fe^{3+} < Co^{3+} < Mn^{3+} < Mo^{3+} < Rh^{3+} < Ru^{3+} < Pd^{4+} < Ir^{3+} < Pt^{4+}$

Typ koordinace $4/9 \Delta_O = \Delta_t$

Síla a délka vazby M-L

Silnější a kratší vazba = větší rozštěpení

Magnetické vlastnosti komplexů

Nepárové elektrony = paramagnetismus

$$\chi = \frac{M}{H}$$

χ = magnetická susceptibilita (jak efektivně indukuje magnetické pole, H, magnetizaci, M, ve vzorku)

M = magnetizace, H = intenzita magnetického pole

Molární magnetická susceptibilita

$$\chi_M = \frac{\chi \cdot M_w}{\rho}$$

Magnetický moment

$$\mu_{\text{eff}} = \left(\frac{3k_B}{\mu_0 N_A \mu_B^2} \right)^{\frac{1}{2}} \sqrt{\chi_M T}$$

S = spin komplexu

n = počet nepárových elektronů

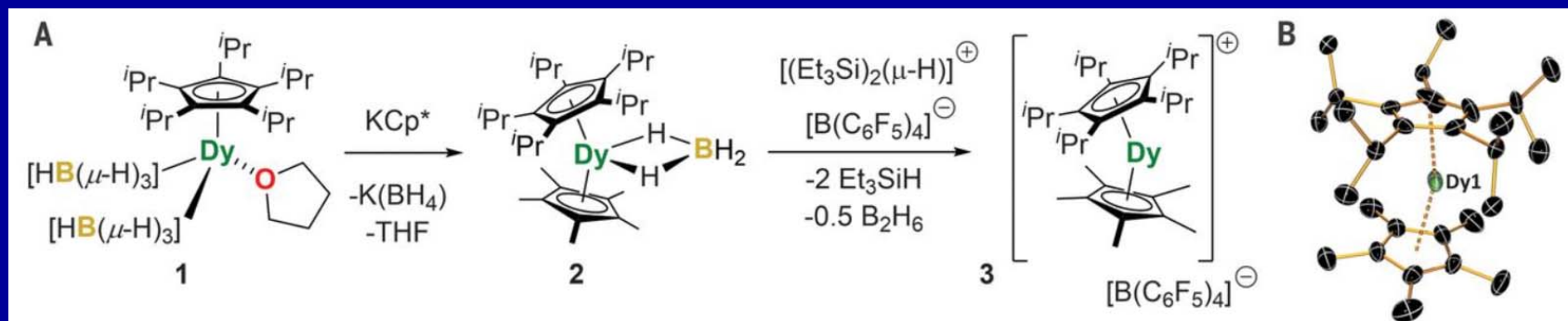
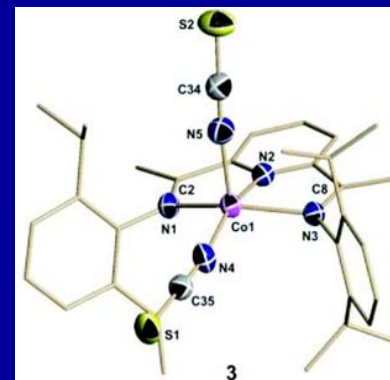
$$\mu = 2\sqrt{S(S+1)} = \sqrt{n(n+2)}$$

Magnetické vlastnosti komplexů

Molekulární magnety

Udrží magnetizaci

Zatím při velmi nízké teplotě (60 K)

Magnetický moment

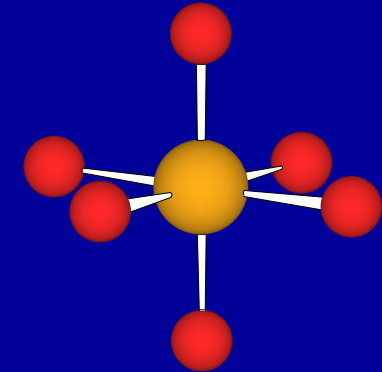
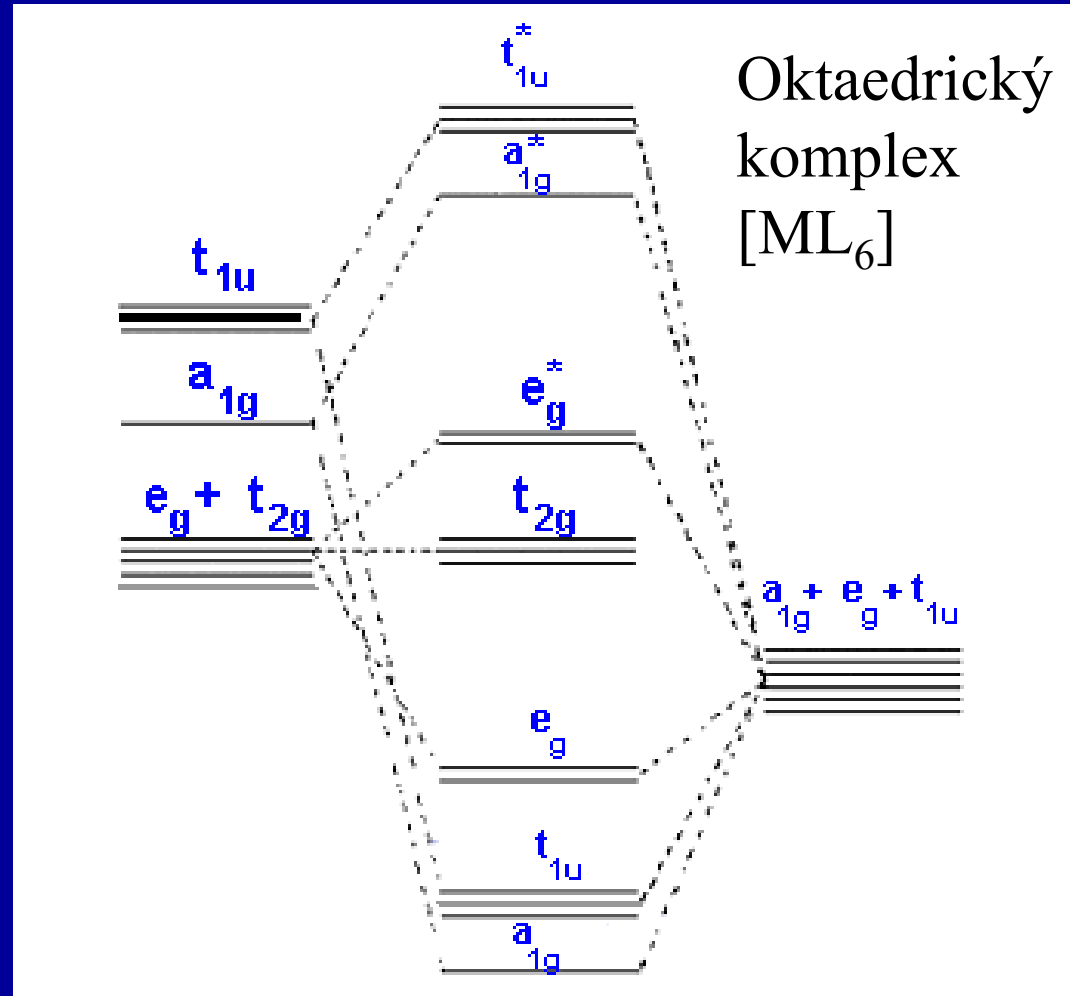
$$\mu = 2\sqrt{S(S+1)} = \sqrt{n(n+2)}$$

S = spin komplexu

n = počet nepárových elektronů

Popis vazby v komplexech pomocí MO

3 x np
 1 x ns
 5x (n-1) d
 Orbitaly
 kovu M

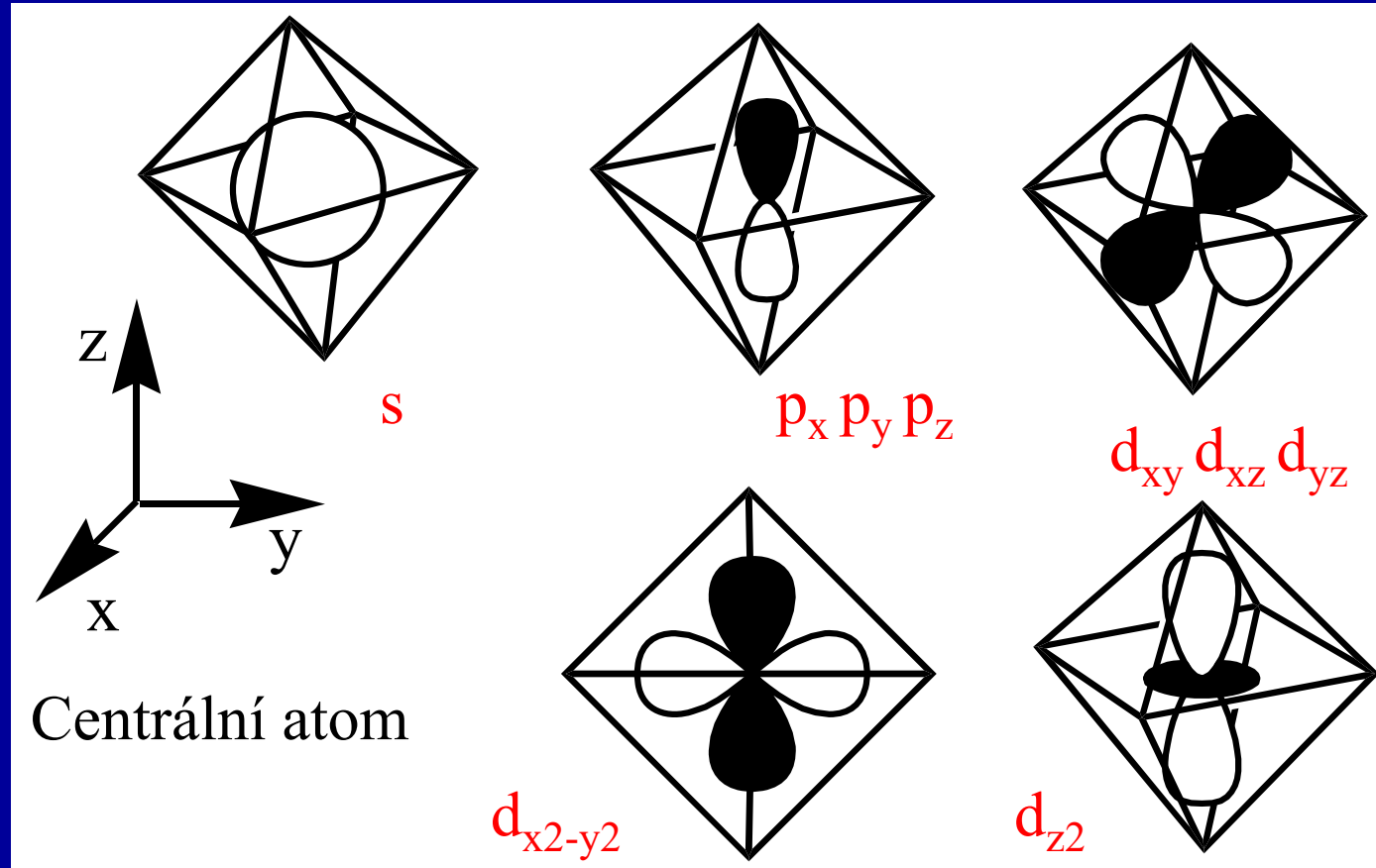

6 orbitalů
 ligandů L

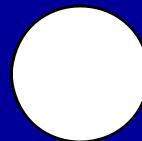
Volné
 elektronové
 páry (sigma)

MO

Valenční orbitály kovu a ligandů

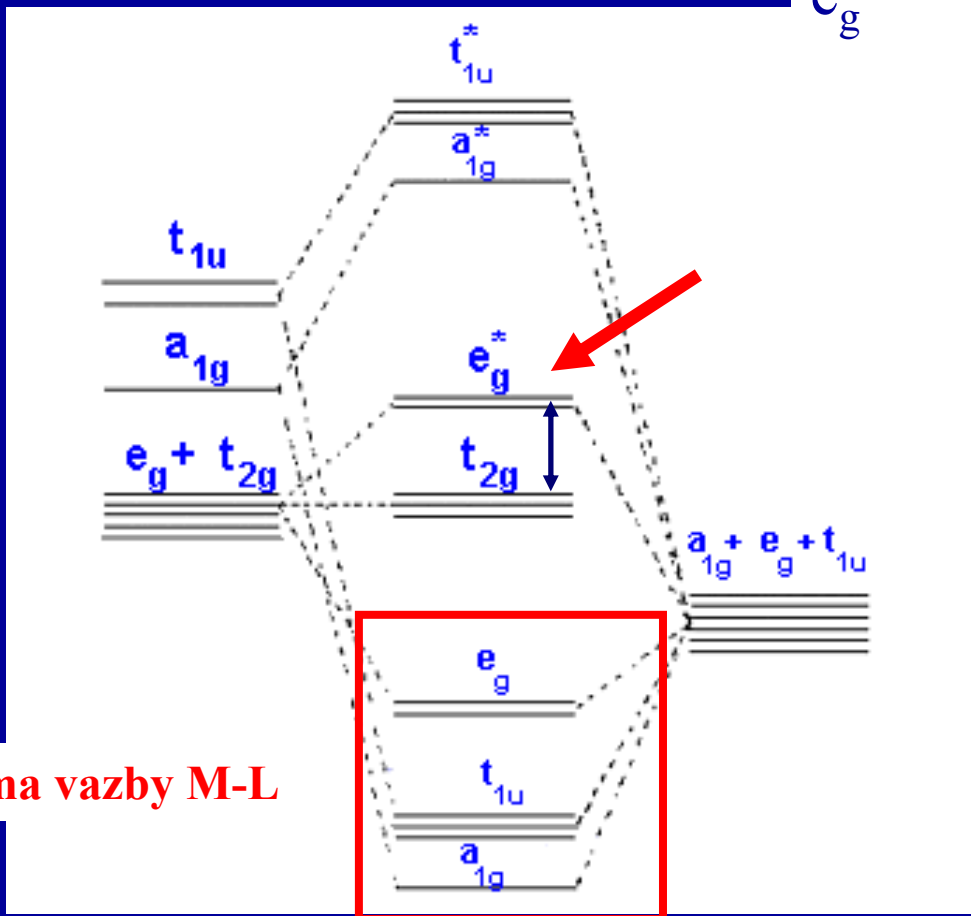
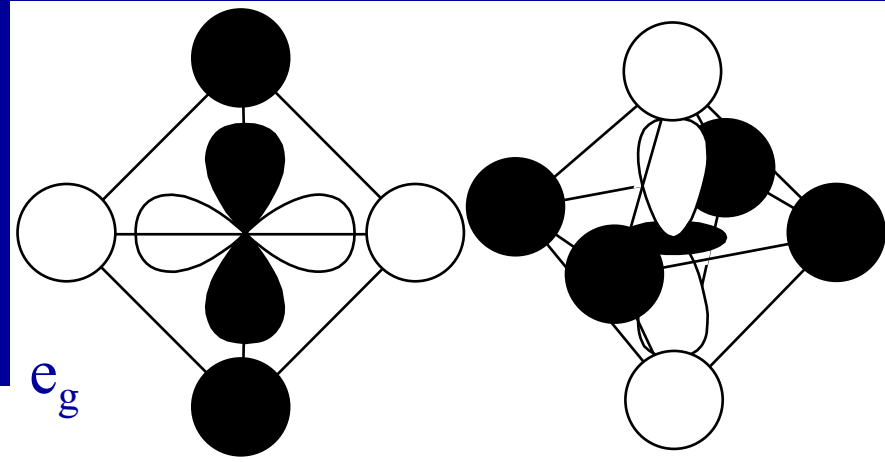

6 orbitalů ligandů L (sigma)

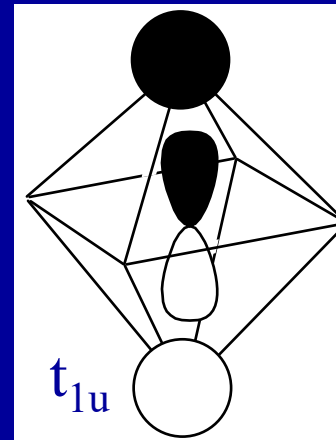

Molekulové orbitály

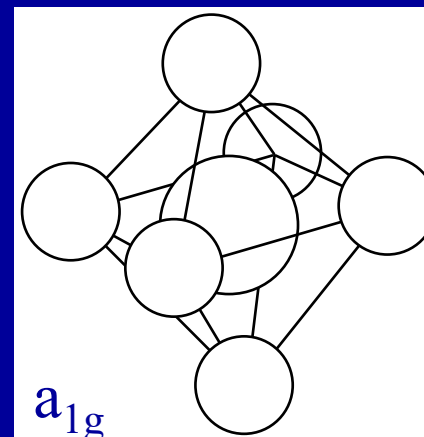
- vazebné
- protivazebné

Sigma vazby M-L

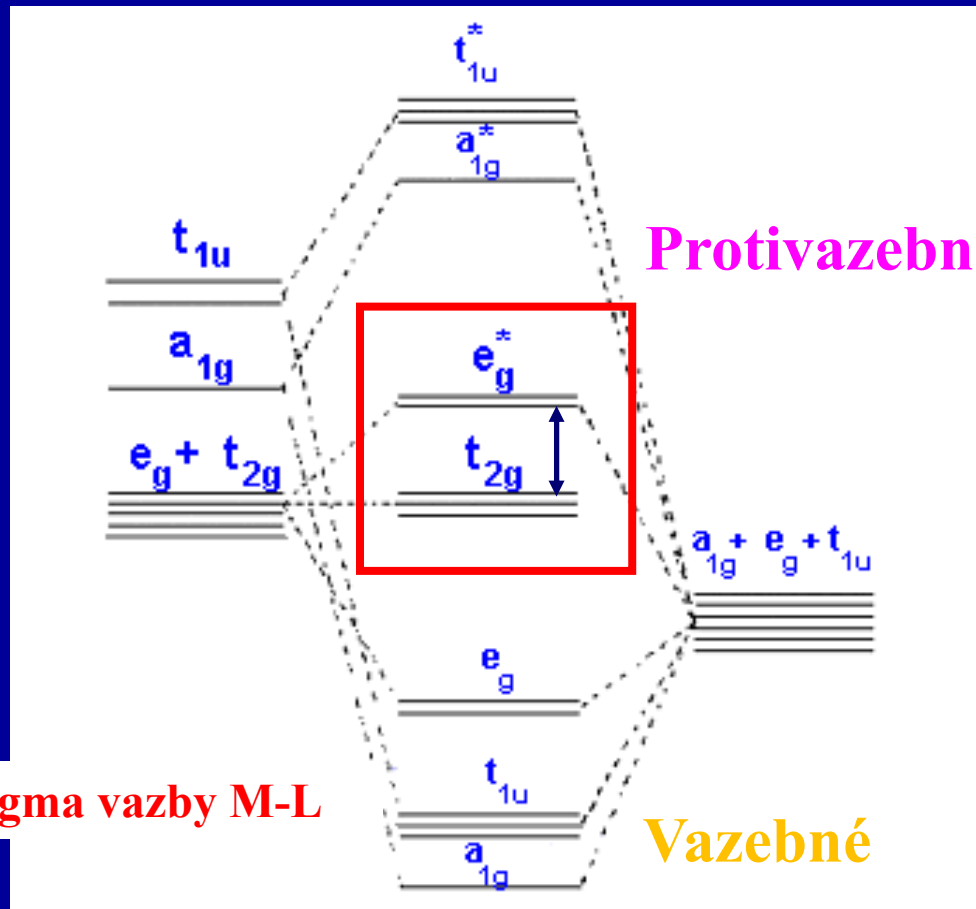

3 x np

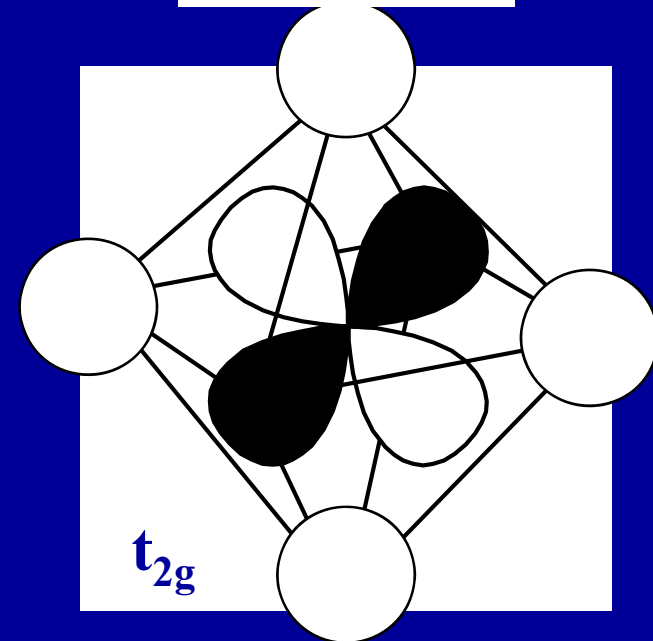

Plně
vazebný
MO

Nevazebné d-orbitaly

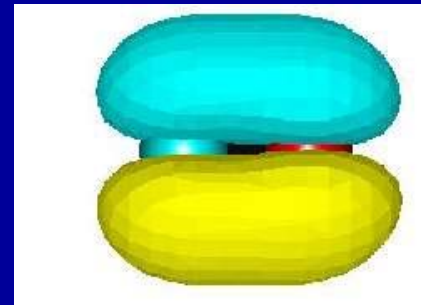
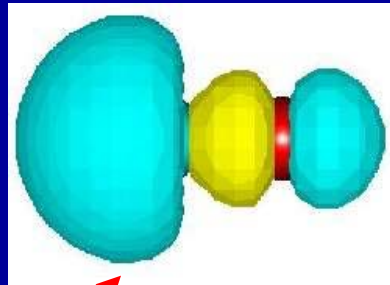
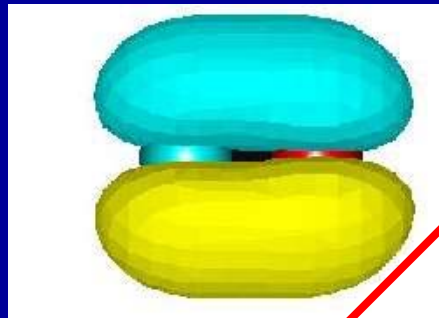
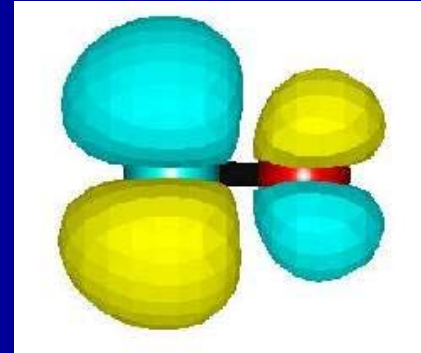
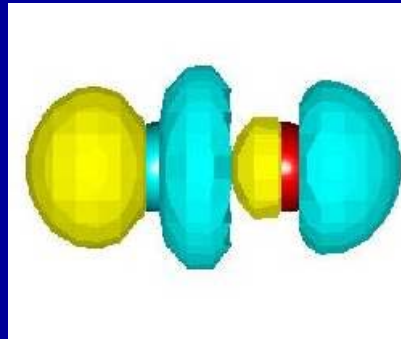
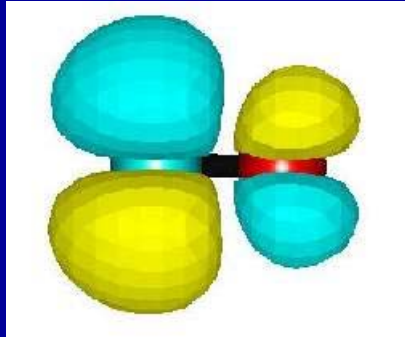
Nevazebné

Neexistuje žádná vhodná kombinace AO ligandů (pro sigma vazbu)

Molekulové orbitály $C\equiv O$

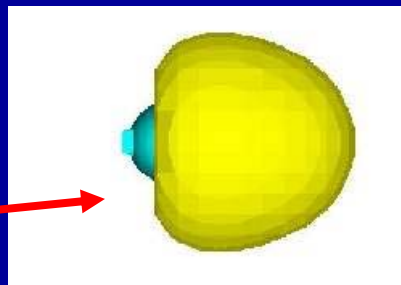
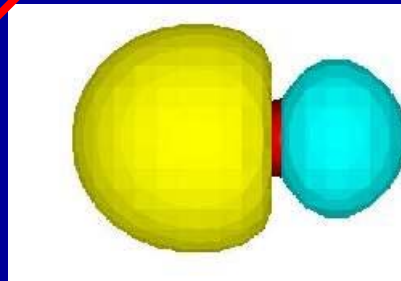
LUMO

Volný e pár na C
HOMO

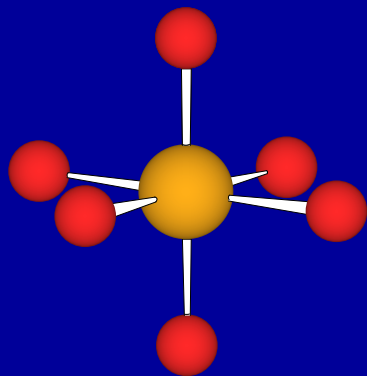

Volný e pár na O

Vazba v $M(CO)_6$

Zpětná pi donace
 $M \rightarrow C \equiv O$

Sigma donace
 $M \leftarrow C \equiv O$

